

§ 1 Meddelande om frågestund

Talmannen meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 19 januari kl. 14.00.*

§ 2 Anmälan om faktapromemorior

Talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2016/17:FPM51 Meddelande om revidering av EU:s policy för utvecklingssamarbete *KOM(2016) 740* till utrikesutskottet

2016/17:FPM53 Meddelande om handlingsplan för att stärka arbetet mot bedrägeri med resehandlingar *KOM(2016) 790* till justitieutskottet

§ 3 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Försvarsutskottets betänkande
2016/17:FöU3 Försvarspolitik

Civilutskottets betänkanden
2016/17:CU6 Associationsrätt
2016/17:CU7 Ersättningsrätt

Konstitutionsutskottets betänkanden
2016/17:KU5 Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen
2016/17:KU10 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning

§ 4 Svar på interpellation 2016/17:162 om Sveriges strukturerade politiska dialog med Iran

Anf. 1 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Herr talman! Ärade ledamöter! Sofia Damm har frågat mig om det är min bedömning att påtalanden som görs i den strukturerade dialogen med Iran skiljer sig från påtalanden som görs i samband med bilaterala besök och vilken skillnaden i så fall är.

Vidare frågar Sofia Damm på vilken nivå jag avser att den strukturerade dialogen ska föras samt om jag kommer att verka för att Sverige under dialogen ska söka samråd med oppositionella iranska grupper eller vända sig till exiliranier som arbetar för mänskliga rättigheter och som själva inte kan komma till tals med den iranska regimen.

Situationen gällande de mänskliga rättigheterna i Iran är fortsatt mycket allvarlig, bland annat när det gäller respekt för religionsfrihet och för konvertiter. Situationen för mänskliga rättigheter tas upp vid alla våra politiska möten med Iran, som statsråden Damberg, Baylan och Wikström gjorde under sina besök i Teheran och som kabinettssekreterare Söder gjorde vid sitt besök i höstas. Jag har också själv lyft dessa frågor med utrikesminister Javad Zarif under hans besök i Stockholm 2016.

Som Sofia Damm skriver har Sverige och Iran kommit överens om att inleda en strukturerad politisk dialog, där mänskliga rättigheter ingår. Syftet med den strukturerade dialogen är att på minister- eller statssekreterarnivå på ett samlat sätt diskutera bilaterala frågor, som ett komplement till de kontakter som redan sker. Skillnaden jämfört med bilaterala möten är således främst att dessa möten ska ske återkommande och på ett mer strukturerat sätt följa upp ett antal centrala frågor.

Oavsett vilket format vår dialog sker i ligger regeringens engagemang för mänskliga rättigheter i Iran fast, och de svenska budskapen ändras inte. Vi har en tradition av att vara tydliga när det gäller demokrati och mänskliga rättigheter. Detta ska genomsyra vår dialog, oberoende av mötesformen.

Det arbete som civilsamhället gör för att uppmärksamma kränkningar av mänskliga rättigheter i Iran är viktigt, och regeringen stöder dessa ansträngningar. Vi träffar återkommande civilsamhällesorganisationer på olika nivåer och inhämtar deras synpunkter. Den svenska ambassaden i Teheran för också en aktiv dialog på plats i Iran.

Vi fortsätter också att vara pådrivande i dessa frågor inom FN och EU, bland annat genom att stödja FN:s specialrapportör för mänskliga rättigheter i Iran, Asma Jahangir, vars mandat tillkom på svenskt initiativ. Regeringen kommer även fortsättningsvis att driva frågan om mänskliga rättigheter med Iran, såväl bilateralt som multilateralt.

Anf. 2 SOFIA DAMM (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Margot Wallström för svaret och för att utrikesministern är här i dag. Sverige har inlett året som ordförandeland i FN:s säkerhetsråd. Ambitionsnivån är hög och åtagandena därmed många.

Det som föranleder mina frågor är alltså Sveriges relation med Iran och mer specifikt den så kallade strukturerade politiska dialogen, som regeringen nu inlett med den iranska regimen. Sanktionerna mot Iran har hävts, och det har gått skytteltrafik mellan de svenska regeringsbyggnaderna och regimen i Teheran. Näringsminister Mikael Damberg, energi- och samordningsminister Ibrahim Baylan, folkhälso- och sjukvårdsminister Gabriel Wikström och kabinettssekreterare Annika Söder har alla hunnit besöka Iran.

Det är klart att man kan fråga sig vad som mer konkret föranleder besöken i Iran, särskilt när utbytarna och förhandlingarna mellan våra länder nu kröns med att statsminister Stefan Löfven reser till Teheran för att bland annat träffa president Hassan Rohani.

Enligt pressmeddelandet från Utrikesdepartementet är goda relationer särskilt viktigt nu när Sverige har tagit plats i FN:s säkerhetsråd. Jag skulle vilja be utrikesministern beskriva varför det är särskilt viktigt med just Iran nu när vi har platsen i säkerhetsrådet. Det var särskilt viktigt för att vi skulle få alla dessa länder att rösta på oss, men hur ser strategin ut nu?

Jag vill också veta mer om varför den feministiska regeringen så högt tycks prioritera relationen till en av världens mest kvinnofientliga regimer. Vad kan vi få ut av partnerskapet?

Iran är inte vilket land som helst. Det är en partner med tydliga stormaktsambitioner. De iranska interventionerna i Jemen, Syrien, Irak, Israel och Libanon visar på just detta.

Den iranska regimen är också en oberäknelig partner. Det är en teokratisk diktatur som tvingar sin befolkning till strikt religionsutövning, samtidigt som den liar sig med ett land som Nordkorea – ett land som förtrycker alla religiöst troende och har en personkult där den förste Kim har fått en upphöjd, gudaliknande ställning. Ideologiskt och teologiskt har dessa stater ingenting gemensamt, men de förenas likväl.

Iran stöder de shiamuslimska krafterna i Irak, liksom den shiamuslimska gruppen i Jemen. Men Iran är inte begränsat till en religiös samhörighet. Sunnimuslimska Hamas får Irans helhjärtade stöd. Trots sanktioner från omvärlden har Iran valt att återkommande skicka vapen till den palestinska terrororganisationen.

Med tanke på att den iranska regimen prioriterar krig framför frihet och de mest basala mänskliga rättigheterna för sitt eget folk vill jag gärna att utrikesministern redogör för vilka de centrala frågor är som Sverige nu vill ha ett fortlöpande samarbete kring.

Anf. 3 ANDERS ÖSTERBERG (S):

Herr talman! Det är angeläget att debatten om mänskliga rättigheter och religionsfrihetens ställning i Iran kommer upp. Både kristna och judar som bor i Iran har det ofta svårt. En iransk jude berättar för den finska tv-kanalen Yle att judar diskrimineras i den offentliga förvaltningen men också att identiteten som judar och iranier är lika viktig för dem och att de tror att situationen för judar i Iran kommer att bli bättre.

I stora delar av Mellanöstern töms befolkningen på kristna, men i Iran ökar andelen kristna människor. Enligt tidningen Dagen har den ökat med 31 000 människor sedan början av 2000-talet. Trots det förekommer svåra förföljelser, speciellt av dem som har konverterat, som utrikesministern

också nämner. Det ska vi inte blunda för. Assyrier och armenier har sin tro skyddad i lagen, men trots det har det förekommit förföljelser.

Både judar och kristna har i hyfsat stor utsträckning rätt att utöva sin religion i Iran. Jag tänkte i samband med den högst angelägna frågan om religionsfrihet lyfta upp bahaiernas situation. Bahai är en världsreligion men inte så känd i Sverige. Den är också den yngsta av världsreligionerna. Jag tänkte i fyra punkter ta upp vad den som bekänner sig till bahai utsätts för.

Det första är ekonomisk förföljelse. Det pågår just nu en ekonomisk apartheid riktad mot bahaier, och situationen har faktiskt försämrats sedan president Rohani tog över 2013. Bahaier kan inte anställas i offentlig sektor. Arbetstillstånd för bahaier återkallas med jämna mellanrum, och muslimer i den privata sektorn pressas att avskeda bahaier. Det senaste exemplet är från november 2016, då 124 bahaiägda affärer stängdes i provinserna Mazandaran, Alborz, Hormozgan och Kerman.

Den andra punkten jag tänkte ta upp är blockerandet av unga bahaiers utbildning. Tusentals unga bahaier nekas systematiskt rätten att gå på högskolor och universitet. Grundskoleelever trakasseras och hotas med avstängning, enligt punkt 65 i FN:s årsrapport. Bahaierna startade 1987 ett eget nätverk för högre utbildning: BIHE, Bahá'í Institute for Higher Education. New York Times har kallat detta för en handling av kommunal självbevarelse.

Den tredje punkten: Uppvigling till hat och antibahaipropaganda sprids regelbundet i iranska medier, och antalet dokumenterade antibahaiartiklar i iranska medier mer än tredubblades 2016 – 11 270 stycken jämfört med 2015, då det var 3 229.

Den fjärde och sista punkten: attacker och våld. För några dagar sedan, den 9 januari 2017, rapporterades att bahaianhängaren Ahmad Fanaian, en äldre och respekterad man, enligt lokala medier återfunnits död i provinsen Semnan. Han hade brännmärken över hela kroppen. Den 26 september knivhöggs Farhang Amiri, 63 år gammal, i provinsen Yazd.

Min fråga till utrikesministern är: I denna angelägna dialog med den iranska regimen, kommer utrikesministern också fortsatt att följa upp bahaierernas situation?

Anf. 4 AMINEH KAKABAVEH (V):

Herr talman! Tack, utrikesministern, och tack, Sofia, för interpellationen! Den är jätteviktig, och det är viktigt att Iran engagerar många människor här i Sverige och i Sveriges riksdag. Naturligtvis är detta viktiga frågor när nu Sverige har inlett en diplomatisk relation eller en handelsrelation med Iran. Som sagt är det flera ministrar som har besökt Iran, och också statsministern ska åka dit snart.

Vi vet också att svenska företag flyttar till Iran eller ökar sin etablering där. Samtidigt ser vi att många aktivister och personer i ledningen för arbetarorganisationer är fängslade. De som jobbar mot barnarbete är fängslade – det är en rad namn som vi har upprepat många gånger i den här talarstolen. Det finns också forskare från Iran som sitter i fängelse.

Det råder könsapartheid i Iran. Detta borde engagera oss alla, inte minst de ministrar som åker dit och möter regimen. Iran är inte vilken stat som helst. Där gäller könsapartheid. Kvinnor kan till exempel inte gå på en fotbollsmatch på en stadion eller andra platser där det finns män. Det är ett

problem. Kvinnors arvsrätt och vittnesrätt är bara hälften av männens. Så-
dant är det land man har att göra med.

Jag vet att utrikesministern är väldigt engagerad i kvinnorätsfrågorna. Jag vet att detta är viktigt för Sveriges regering och för Sverige, och därför har jag förväntningar på att utrikesministern med statsministern och den delegation som ska åka tar upp frågan om de arbetare som sitter åratal i fängelse. Kommer man att kräva att de ska bli frisläppta? Etablerar man företag ska man anställa arbetare, och de som kräver rättigheter för arbetarna ska inte sitta i fängelse. Samma regler som gäller för LO, Kommunal och andra borde gälla också för anställda i svenska företag i Iran eller i andra länder.

Därför är min fråga om utrikesministern kommer att kräva, påpeka eller göra ett medskick med statsministern om att Iran omedelbart ska släppa de arbetare och politiska fångar som sitter i fängelse bara för att de kräver mänskliga rättigheter. I den fråga jag ställde till utrikesministern precis före jul nämnde jag en rad kvinnor som sitter i fängelse. De är sjuka, de har barn, de får inte den vård de behöver och de torteras. Det finns många listor på sådana individer, människorättsaktivister. Om nu Sverige är den enda feministiska rösten i FN och världen måste vi visa allvar i denna fråga. Alla ska ta ansvar, inte bara utrikesministern.

Anf. 5 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! Detta är ett synnerligen angeläget ämne. Sanktionerna mot Iran har hävts. Det återstår att se hur Iran följer de förpliktelser man har och uppfyller det man har lovat i det avtalet.

När nu sanktionerna har hävts och Iran har fått normaliserade förbindelser med flera andra länder, eller det åtminstone förs mer dialog och man kan importera och investera mer än tidigare, fortsätter dock förtrycket i landet.

Iran är, precis som har nämnts, inte vilken stat som helst. Det är ett land som hänger sina medborgare i lyftkranar. Det är en regim som skickar folkets pengar till Hizbullah, Hamas och Bashar al-Asad, eller åtminstone till Hizbullah och Bashar al-Asad nu för tiden, i stället för att investera i sjukvård och skolor. Det är ett land som ger sina kritiker elchocker under fötterna och som kedjemördar journalister. Det är en fruktansvärd regim. Den är djupt sexistisk, och det råder könsapartheid, som nämdes av Amineh Kakabaveh nyss.

Då är frågan: Ska man föra dialog med en sådan regim? Svaret på den frågan är väl rimligen att vi måste vara beredda att föra dialog med alla under olika omständigheter. Men en dialog får inte ersätta offentligt uttalad tydlig kritik.

Herr talman! Problemet med vår nuvarande regering är att den har en oerhört tydlig kritik gentemot vissa stater men är närmast knäpptyst gentemot andra regimer. I fallet med Iran tycks det nödvändiga behovet av tydligt artikulera kritik – att Sverige är en tydlig röst och påtalar de brister som finns och de övergrepp som sker – ha ersatts av något man kallar för en strukturerad dialog.

Men en strukturerad dialog, herr talman, innebär talepunkter som man fattar beslut om inom Regeringskansliet och inom Utrikesdepartementet. Det innebär att våra diplomater och utrikesministern och andra statsråd sitter ned bakom stängda dörrar och läser utifrån sina talepunkter, och den

Prot. 2016/17:55
17 januari

Svar på
interpellationer

iranska regimens företrädare kan låta det hela gå in genom ena örat och ut genom det andra. Sedan kan de svara med att säga att alla övergrepp egentligen bara begås av den mörka högern i det iranska etablissemanget och att man behöver mer tid för att modernisera landet och bli mer pragmatisk.

En strukturerad dialog kommer inte att innebära att Iran blir mer demokratiskt. Det betyder inte att vi inte ska ha en strukturerad dialog. Precis som jag nämnde menar jag att vi visst kan ha det, men det måste ske parallellt med tydligt artikulerade markeringar som synliggör övergreppen i Iran och tydligt visar att Sverige står på den iranska demokratiska oppositionens sida. Jag saknar detta från regeringens sida i dag. Man är väldigt tydlig mot Saudiarabien, Israel och en rad andra länder, men inte när det gäller Iran. I stället nästan överbetonar man nödvändigheten av dialogen, som inte sker med den iranska befolkningen utan med den iranska regimen.

Det är klart att man kan sitta med en officer från Basijmilisen eller revolutionsgardet och säga att vi i Sverige tycker att det är viktigt att de inte torterar människor. Men det kommer inte att innebära att människor slutar att torteras i Iran. Kombinationen av en strukturerad dialog och en tydligt artikulerad kritik är viktig. Man förde en sådan dialog med Iran under hela 1990-talet. Det ledde praktiskt taget ingenvart. Frågan är hur regeringen ser på detta att vara tydligare i sin öppna kritik mot den iranska regimens övergrepp.

Anf. 6 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Jag tror att Sverige är det land i världen som man minst kan anklaga för att inte driva frågan om kvinnors rättigheter. Vi är den första feministiska regeringen, och vi har även en feministisk utrikespolitik. Det står också väldigt tydligt på vår agenda, både nationellt och i FN:s säkerhetsråd, att detta är en viktig fråga för oss. Det handlar både om kvinnors rättigheter och om barns, inte minst unga flickors, rättigheter.

Jag tror att många upplever den linje vi driver som en provokation. Vi driver den väldigt offentligt och har en hög svansföring när det gäller den feministiska politiken.

När det gäller Iran kan vi säga att kärnenergiprogrammet har varit en form av dialog där FN har varit involverat. Man kan se en tydlig skiljelinje mellan den linje som Obama har stått för och den som Trump i den offentliga debatten har sagt sig stå för.

Jag tycker inte att det är någon självklarhet, även om det i väldigt många avseenden är en fruktansvärd regim, att man inte ska ha någon form av dialog över huvud taget. Jag tycker ändå att man har uppnått en seger: att Iran nu har lovat att begränsa sitt kärnenergiprogram. Självklart får man följa upp det, så att de verkligen uppfyller sina förpliktelser som är kopplade till det, man jag tycker ändå att det är en seger för världens säkerhet. Ju mer vi kan begränsa potentialen för kärnvapen, desto bättre är det för hela vår värld. Det gäller över huvud taget. Där har också Sverige varit drivande för att begränsa kärnvapen. Slutmålet är att de inte ska finnas alls. Men i fråga om ett sådant här land med en fruktansvärd regim är det extra viktigt att bekämpa kärnvapen, för de kan verkligen bli ett säkerhetshot.

När det gäller mänskliga rättigheter har man inte på något sätt tonat ned de frågorna. Det är en självklarhet att det inte är acceptabelt. Förtrycket är horribelt. Det handlar naturligtvis om människorättsförsvarare och alla oppositionella som råkar illa ut. Det handlar om fackliga personer och om kvinnor, som bara på grund av sitt kön är utsatta. Vi ser att kvinnors sexuella och reproduktiva rättigheter är kraftigt begränsade. Vi ser våld mot kvinnor från myndigheterna. Men det är även våld i familjen utan att man gör någonting åt det. Vi kan se att flickor också inbegrips i detta. Det är tidiga äktenskap. Ett tidigt äktenskap är i sig ett övergrepp mot barnet. Det är också påtvingade äktenskap för både unga flickor och vuxna kvinnor. Hela statsapparaten är i grunden diskriminerande. Preventivmedel är en sådan fråga. Det begränsar man nu kraftigt.

På väldigt många områden kan man se att de mänskliga rättigheterna och de fackliga rättigheterna är under all kritik. Det handlar också om kvinnors rättigheter och om barns rättigheter.

Detta är huvudfokus för Sverige i vår utrikespolitik. Det är också så, precis som utrikesministern säger, att vi i alla kontakter vi har med Iran för upp frågan om mänskliga rättigheter. Det kommer vi självklart att fortsätta med. Men jag tycker att det är märkligt att man inte ska få ha någon dialog med stängda dörrar och att allting måste vara offentliga möten. Då kan man säga: Man vet aldrig vad som sägs bakom stängda dörrar. Men Sveriges fokus är tydligt. Vi vill ha en säkrare värld. Men vi vill också driva på framåt när det gäller mänskliga rättigheter och kvinnors rättigheter. Jag tror inte att något land skulle ifrågasätta just Sverige och tänka att just vi skulle acceptera kvinnoförtrycket i Iran. Jag tror att det är väldigt långsökt. Men vi får arbeta på många olika sätt för att förbättra både i Iran och i hela världen.

Anf. 7 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Herr talman! Jag ska svara på frågorna. Varför är detta viktigt för säkerhetsrådet? Varför ska vi ha de här kontakterna med Iran? Jag ska säga någonting om vår feministiska utrikespolitik. Framför allt kommer jag att bevisa att Fredrik Malm har fel i sina påståenden om att vi inte också skulle kritisera öppet. Och jag ska säga hur vi gör det. Men principen handlar faktiskt i grunden om kontakt eller isolering. Vilken väg vill vi välja? Hur ska vi balansera dessa intressen, som handlar om att man faktiskt har fått det här kärnavtalet med Iran och om att man samtidigt ska kunna ha en dialog och också kunna kritisera.

Först och främst är mänskliga rättigheter en central del av vår utrikespolitik. Det är någonting som vi tar upp i alla relevanta sammanhang. Under våren kommer vi, som utlovat, att sammanställa offentliga rapporter om situationen för mänskliga rättigheter i länder från världens alla regioner. Inte minst genom våra ambassader följer vi utvecklingen mycket noga. Vi uppvaktar också värdländernas regeringar när så behövs – det gör vi regelbundet. Vi anordnar via ambassaderna dialoger och kontakter med civilsamhället, alla dem som annars kanske inte har en röst. Det är ett arbete som är särskilt viktigt för länder som Iran, där situationen för mänskliga rättigheter är mycket oroande och därför viktig att beakta.

Vi tar förstås upp våra åsikter också i EU-samarbetet. Det är ju den viktigaste plattformen vi har – också för vårt arbete för mänskliga rättigheter i Iran. EU har under den senaste tiden fördjupat och breddat relationerna med Iran, och vi arbetar aktivt för att mänskliga rättigheter ska utgöra en central del av EU:s relationer med Iran. I november genomfördes för första gången samtal mellan EU och Iran specifikt om mänskliga rättigheter. Det kommer att följas upp i en särskild MR-dialog framöver. I november antog vi också rådsslutsatser från EU – det är klart att vi blir starkare när vi är 28 medlemsländer – i linje med de svenska positionerna, som tydligt markerade oro över situationen för MR, inklusive användningen av dödsstraff och bristande respekt för yttrandefrihet och andra grundläggande rättigheter. Iran uppmanades också att säkerställa lika rättigheter för kvinnor och personer som tillhör etniska och religiösa minoriteter. På plats i Iran uppvaktar EU, inklusive Sverige förstås, de iranska myndigheterna när det gäller enskilda fall eller planerade avrättningar. Vi deltar ständigt i planeringen och genomförandet av sådana uppvaktningar.

Varför behövs detta inom FN? Jo, sedan många år ingår Sverige, tillsammans med USA, Makedonien och Moldavien, i den kärngrupp som lägger fram en årlig resolution i FN:s MR-råd, alltså rådet för mänskliga rättigheter, om att förlänga mandatet för specialrapportören för mänskliga rättigheter i Iran. Sedan i somras är det den pakistanska kvinnan Asma Jahangir som är specialrapportör. Hon gör ett otroligt viktigt arbete för att dokumentera och uppmärksamma kränkningar av mänskliga rättigheter. Vi fortsätter att verka för att stödja henne i hennes arbete. Vi deltar också i den återkommande granskningen som görs av situationen för MR i Iran, alltså Universal Periodic Review. Vi uppmanar förstås Iran att samarbeta med oss kring detta.

Självklart arbetar vi med feminismen och en feministisk utrikespolitik för att se till att i alla sammanhang särskilt uppmärksamma kvinnornas situation.

Jag kan återkomma om bahaiernas och andra MR-aktivisters situation i dag.

Anf. 8 SOFIA DAMM (KD):

Herr talman! Export av vapen, terrorism och interventioner i kringliggande länder är kännetecknen för Iran. Hur många gånger har vi inte i de svenska nyhetssändningarna sett bilder på skadade och döende barn i krigets Syrien? Hur många gånger har vi inte i just denna kammare hört fördömanden av den syriska regimen?

Enligt pressmeddelandet ska Stefan Löfven tala om utvecklingen i regionen med fokus på Syrien. Vad kommer statsministern att framföra till den syriska diktaturens främsta tillskyndare i regionen? Jag förutsätter att detta är avstämt med utrikesministern. Det skulle vara intressant att få reda på mer om det.

I svaret på min interpellation får jag förklarat för mig att en strukturerad dialog, till skillnad från bilaterala möten, ska ske återkommande och att strukturen handlar om att det ska gå att följa upp en rad centrala frågor. Jag måste nog säga att utrikesministern är mig svaret skyldig. Vilka frågor, mer konkret, är det vi talar om, som på ett noggrant sätt ska kunna följas

upp? Frånvaron av konkretion väcker en del misstankar om att denna dialog är ett alibi att använda sig av för att idka handel med regimen. Men en dialog måste kunna leda till mycket mer.

Menar utrikesministern att vi ska bortse från Amnesty Internationals rapport, som tvärt emot den officiella retorik som hörs världen över pekar på en negativ och oroande utveckling i Iran? Amnesty slår fast att situationen vad gäller mänskliga rättigheter försämras stegvis och att ingen ljusning finns i sikte.

Sedan den så kallade reformvänliga presidenten Rohani tillträdde 2013 beräknas minst 2 400 dödsstraff ha verkställts av regimen. Vi har hört många av kollegorna i riksdagen nämna fler exempel på hur människor förtrycks. Vi har också hört om de politiska fångarna i Iran. I vårt land har, som sagt, många iranier funnit sin fristad. De följer nu med stor sorg sina anhöriga som fortfarande förtrycks i Iran. De straffas för att de är oliktänkande eller har en annan tro och för att de är kristna.

Även om kvinnor har rösträtt och utgör en majoritet av de universitetsstudierande utsätts de för omfattande diskriminering, precis som Amineh Kakabaveh var inne på. Det gäller äktenskap, skilsmässa, vårdnad av barn, arvsrätt och så vidare. Kvinnor stenas, som sagt, till döds i Iran. Faktum är att samma månad som Mikael Damberg besökte Iran dömdes en kvinna till stening i landet. Mikael Damberg hade definitivt inte någonting med det att göra. Men jag säger det lite för att problematisera vad det är som pågår med denna regim, som nu världen närmar sig.

Intoleransen mot hbtq-personer är också omfattande. Enligt lagen döms personer som ägnar sig åt homosexuell handling till döden.

Utrikesministern har klargjort att mänskliga rättigheter ska ingå i dialogen. Det låter bra. Här skulle en strukturerad dialog med mätbara mål och resultat kunna vara av värde. Men hur genomförs det i praktiken, mer konkret?

Anf. 9 ANDERS ÖSTERBERG (S):

Herr talman! Att utrikesministern säger att Sverige för upp frågan om mänskliga rättigheter och demokrati i dialog med Iran är oerhört bra. Utrikesministern klargör också väldigt tydligt här i riksdagen det arbete som pågår med Iran för mänskliga rättigheter och demokrati. Kanske jag kan uttrycka det som att det är oerhört vackert att vi har en sådan demokrati att utrikesministern med en sådan transparens och öppenhet i Sveriges riksdag kan visa på det arbete som pågår. För detta är jag oerhört tacksam.

Jag tänkte lyfta upp bahaierna en gång till. Bahai grundades som en religion på 1800-talet, och därför erkänns den heller inte riktigt som en religion i Iran. Det är dock den största minoritetsreligionen i Iran, med många miljoner följare. Många av dem har också flytt, och en del av dem har hamnat här i Sverige. De finns även i Sydamerika, Nordamerika, Asien och Oceanien.

De signaler som kommer härifrån till dem som kämpar för demokrati, mänskliga rättigheter och religionsfrihet är oerhört viktiga. Att veta att man inte är ensam när man kämpar är oerhört viktigt, och jag hoppas att utrikesministern fortsätter att stå upp för detta.

Prot. 2016/17:55
17 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 10 AMINEH KAKABAVEH (V):

Herr talman! Tack, utrikesministern, för redogörelserna! Jag förstår att utrikesministern är väldigt engagerad i mänskliga rättigheter och kvinnors rättigheter. Det är helt klart, och det är väldigt glädjande.

Problemet med de kritiska dialogerna mellan till exempel Sverige, EU och FN och många länder under det decennium som har varit är att det inte har lett till någonting konkret i de stater som man handlar med, gör affärer med och har de här dialogerna med. Det är det som har varit problemet.

Sanktionerna mot Iran hade inte varit i evighet, utan det var bara mot utvecklingen av kärnvapen. Nu har man hävt dem, och det stärker såklart regimen. Det stärker regimen mer än vad det stärker mänskliga rättigheter.

Det är viktigt att man för den här dialogen. Det är bra med dialog, men det måste också leda till någonting konkret.

Precis som de föregående talarna var inne på avrättade Iran över 1 000 människor bara förra året. När folk hamnar i misär i vårt land, till exempel på grund av narkotika, finns det välfärd och ett rättsväsen för detta. Vi tar hand om de barn som drabbas av narkotika, men i Iran hängs de i lyftkranar. Så är det i ett land som vi har att göra med, och det handlar inte minst om kurdernas och andra minoriteters rättigheter liksom om kvinnors rättigheter.

Därför är det väldigt viktigt att hela tiden påminna om vad den kritiska dialogen leder till. Vad är det som konkret blir följden av den?

Anf. 11 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! Som jag nämnde i mitt första inlägg kan vi för all del ha en strukturerad dialog där vi öga mot öga bakom stängda dörrar framför att Sverige anser att Iran borde bli en demokrati. En sådan dialog kan vi ha med den iranska regimen.

Min slutsats är dock att detta inte kommer att leda någonvart, utan det måste kombineras med en systematisk, konsekvent och tydlig politik för att främja demokrati i Iran. Det handlar om att avslöja de övergrepp som sker och om att tydligt markera mot de övergrepp som sker i tal och i olika sammanhang, också offentligt.

Europeiska unionen och västvärlden i någon mening hade en så kallad konstruktiv eller kritisk dialog med Iran under 90-talet. Men det som gjorde att Iran slutade avrätta människor utomlands var inte den så kallade kritiska dialogen, utan det var ett antal domar i europeiska länder till följd av morderna som den iranska regimen genomfört.

På samma sätt avbröt man delar av det kärntekniska programmet 2003–2004 som en följd av USA:s intåg i Irak, där man såg vad som hände med Saddam Hussein och hans regim, på samma sätt som Libyen vid det tillfället stoppade delar av sitt biokemiska vapeninnehav.

Vi har nu sett hur vi har fått ett avtal med Iran och omvärlden om det kärntekniska programmet, men detta är ju en följd av att Iran närmast släpades till förhandlingsbordet för att det fanns ett överhängande krigshot, tydliga sanktioner och de som tryckte på för tuffare sanktioner.

Vill man förändra Iran krävs det alltså en mycket tuffare politik än att tro att den svenska regeringens företrädare kan sätta sig ned och framföra lite kritik bakom stängda dörrar. Vad jag som liberal efterlyser, herr talman, är att den kritiska dialogen kombineras med en tydligt konsekvent

och systematisk politik för att främja demokrati i Iran, avslöja övergrepp och explicit ta ställning för rättsstat och demokrati i Iran.

Prot. 2016/17:55
17 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 12 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Det ena behöver inte utesluta det andra. Man kan både driva mänskliga rättigheter och kärnenergiprogrammet, vilket man har gjort, liksom andra frågor på olika sätt. Vi har varit väldigt tydliga i den offentliga dialogen med vad vi tycker om utvecklingen i Iran, och det ska vi naturligtvis fortsätta vara.

Jag förstår inte varför en sådan här strukturerad dialog skulle utesluta annat. Iran vet var vi står i de här frågorna. Det har varit fullständigt solklart, så det finns ingen osäkerhet om det.

Sedan är det klart att man inte ska överdriva Sveriges betydelse när det gäller att totalt ändra politiken i Iran. Vi är många länder som har kämpat i många år för att förändra den, och det är ingen lätt match. Det är dock inte alls säkert att lösningen på problemen alltid är att inte ha någon dialog alls, alltså total isolering. Vi såg vad som hände med kärnenergiprogrammet, och vi ska självklart fortsätta när det gäller mänskliga rättigheter och demokrati. Där kan man säga att det inte är lika stora framsteg hittills som i kärnenergiprogrammet, utan det är tyvärr många bakslag i de frågorna.

Jag förstår inte riktigt vad kritiken handlar om. Jag hade förstått det om vi offentligt inte hade varit tydliga med var vi står när det gäller mänskliga rättigheter, demokrati och inte minst kvinnors rättigheter kopplat till Iran. Men vi har varit väldigt tydliga, och det här tas upp vid varje kontakt med myndigheterna i Iran och vid varje besök på högsta nivå från regeringen.

Vi är nu väldigt starkt involverade i FN:s arbete, specifikt för att vi sitter i säkerhetsrådet. FN har arbetat länge med det här, och vi höjer FN:s tonläge med vår medverkan i säkerhetsrådet. Vi höjer frågorna till exempel när det gäller feminismen, vilket innebär att vi snarare förstärker trycket mot Iran, och det ska vi fortsätta med.

Anf. 13 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Herr talman! Jag trodde att jag ganska väl hade beskrivit hur vi arbetar nationellt med detta. Vi kommer nu att presentera MR-rapporter om varje land och länder från alla olika regioner i världen. Vi jobbar mycket allvarligt med den frågan just nu. Vi arbetar via EU, där vi förstås kombinerar politiken som innebär att vi har möjlighet att reversera beslutet om ett avtal med Iran, även om kärntekniken, om vi ser att de inte lever upp till vad de har lovat med en dialog med offentliga uttalanden med möjligheten att markera mycket tydligt vad vi tycker. Det finns också möjlighet att införa sanktioner om vi skulle tycka att det var nödvändigt.

Sverige har drivit på för att det ska vara MR-profil på de offentliga uttalanden som vi gör. Vi gör egna uttalanden, förstås, när vi ser att det förekommer MR-övergrepp. Vi arbetar i säkerhetsrådet, där vi just stöder möjligheten att ha en rapportör som kan granska och offentliggöra de övergrepp på mänskliga rättigheter som sker i Iran. Vi driver det förstås också i Genève och i de återkommande rapporter som läggs fram för MR-rådet i Genève.

Det är inte det ena eller det andra. Jag har väl aldrig sagt att en strukturerad dialog är det enda verktyg vi har. Vi måste arbeta i alla dessa olika kanaler samtidigt. När det gäller Iran kan vi väl snarare se att den långvariga isoleringen av landet faktiskt har inneburit att konservativa grupper i det iranska samhället har gynnats. De har kunnat stärka sin makt och också utmåla omvärlden som fiendlig. Situationen för vanliga iranier har inte förbättrats av sanktioner och minskat utbyte med omvärlden. Det går likaväl att argumentera för effekten av att försöka isolera eller bara använda sig av sanktioner.

Regeringen menar att man måste vara oerhört strikt i sin syn på Iran och övergreppen. Vi menar att man kan påtala just den typen av frågor som har nämnts här, det vill säga situationen för MR-försvare och för dem som förespråkar en religion som bahai. Vi kommer att noga följa kvinnornas situation i landet, och vi kan dessutom diskutera hur vi kan hjälpa till. Är det genom utbildning, besöksutbyten och dialog? Hittills är det detta som har visat sig mer effektivt än att isolera landet. Det finns många exempel.

Regeringen kommer att fortsätta att vara mycket tydlig i fråga om kränkningar av mänskliga rättigheter, inklusive avrättningar, diskriminering av kvinnor och minoriteter samt begränsning av yttrande- och tryckfrihet.

Jag vet inte vad ni förespråkar. Oppositionen säger både det ena och det andra. Det ska vara en dialog, men ni tror inte att det hjälper. Jag vet inte vad alternativet är. Jag håller med Fredrik Malm om att det behövs en hel verktygslåda. Det är vad jag har redovisat.

Sverige kommer att ha en central roll i säkerhetsrådet, där Iran är en viktig spelare och aktör i regionen. Vi måste kunna prata med dem. Sverige måste självklart kunna framföra åsikter till länder som vi inte håller med och är mycket kritiska mot. Om det går att få en strukturerad dialog är det ytterligare ett verktyg i en bred utrikespolitisk verktygslåda.

Anf. 14 SOFIA DAMM (KD):

Herr talman! Jag tackar alla som har anslutit sig till debatten. Det här är ett angeläget ämne. Kan vi främja demokratiutvecklingen i Iran? Kan vi se till att dialogen inte stannar vid handel och tomma ord utan att den leder till något som gör livet bättre för oliktankande i Iran? Jag är glad att många är så involverade i detta ämne.

Jag skulle vilja uppehålla mig vid konvertiter som har lämnat islam. Detta är en särskilt utsatt grupp.

I somras arresterades 16 kristna konvertiter. De hålls fängslade i det notoriska Evinfängelset i Teheran, där det finns en särskild avdelning för oliktankande. Sedan revolutionen 1979 har kristna ofta hållits och åtalats för hot mot den nationella säkerheten eller för spionage. De anhöriga fruktar att den iranska säkerhetspolisen använder tiden för att bryta ned dessa människor så att de går med på anklagelserna.

Några av dessa fängslade har tidigare hållits fångna, medan andra har fängslats för första gången. En av de fängslade har sin familj i Sverige, i Stockholm. Det är en familj i rädsla och djup oro över vad som nu kommer att hända deras son.

Inför statsministerns Iranbesök skriver regeringen att Sverige och Iran har starka band också genom den stora iranska diasporan i Sverige. Diasporan fortsätter att lida, Margot Wallström, under regimens förtryck. Därför vill jag gärna ställa några avslutande frågor.

På vilket sätt lyssnar regeringen till diasporan i Sverige? Är ni deras kanal i dialogen? Bliir deras stämma hörd? Kommer statsministern under sitt besök att ta upp Irans totala avsaknad av just religionsfrihet?

Anf. 15 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Herr talman! Först och främst måste jag påpeka att svensk export och synen på handel, öppna samhällen och kontakter är en grundbult i en ekonomi som kan skapa tillväxt och sysselsättning och säkra vår välfärd. Genom handel tror vi på att man bygger broar mellan människor, länder och kulturer. Det är naturligt att Sverige för en dialog med länder som vi handlar med – även i frågor där vi tycker olika.

Regeringen menar att det internationella utbytet, inklusive en strukturerad dialog, är ett sätt att bidra till en positiv utveckling i världen. Glöm inte att de moderata krafterna i Iran vill att omvärlden ska föra dialogen och utöva en öppenhet med ett ökat internationellt utbyte. Det gäller i synnerhet länder som Sverige och västvärlden. För dem är det viktigt.

Jag brukar få mina fiskar varma av bland annat en handlare nära där jag bor. När jag går dit brukar jag få en rad argument från dem som har lämnat Iran på grund av förtryck. Det är bra att vi kan lyssna och framföra våra åsikter samt diskutera värdet och betydelsen av att ha en dialog och vara involverade. För de krafter som vill öppna Iran, som vill att Iran ska bli ett modernt land som rör sig i riktning mot demokrati, är det otroligt viktigt med denna kontakt. Den kontakten måste kompletteras med att vi använder alla andra instrument som finns för att kunna utöva påtryckningar.

Dialogen ska handla om MR. Det kan ni vara alldeles säkra på. Den ska förstås handla om det som präglar vår politik, inte minst att garantera mänskliga rättigheter för kvinnor, för minoriteter och för dem som försvarar mänskliga rättigheter i Iran. Det här kommer att bli viktiga inslag i den dialogen. Vi återkommer. Vi har ingenting att dölja.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 5 Svar på interpellation 2016/17:206 om globalt kvinnoförtryck

Anf. 16 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Herr talman! Amineh Kakabaveh brukar hålla mig sysselsatt, och nu har hon frågat mig om jag avser att ta initiativ för att få Sverige som medlem i FN:s säkerhetsråd att verka för att förmå medlemsstaterna att öka efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna samt öka efterlevnaden av FN:s kvinnokonvention och barnkonvention. Amineh Kakabaveh har även frågat mig om jag avser att ta initiativ för att Sverige i FN:s säkerhetsråd ska driva frågan om att utvidga kampen mot det vardagliga grova våldet mot kvinnor så att denna kamp även omfattar våld i hederns namn, köns-

stympling och likartade former av förtryck. Vidare har Amineh Kaka-baveh frågat mig om jag avser att ta initiativ till en FN-konferens för att uppmärksamma och motverka olagligt och lagligt våld mot kvinnor.

Herr talman! Respekt för de mänskliga rättigheterna är en av de grundvärderingar som präglar svensk utrikespolitik. Det är nu viktigare än någonsin att stå upp för de mänskliga rättigheterna och deras universalitet. Regeringen har under förra året överlämnat två skrivelser till riksdagen med Sveriges samlade politik för de mänskliga rättigheterna, som betonar att det finns en sammanhållen svensk politik för främjandet och skyddet av de mänskliga rättigheterna såväl i inrikes- som i utrikespolitiken. Att försvara folkrätten inklusive de mänskliga rättigheterna – där kvinnors och barns mänskliga rättigheter ingår – kommer således att vara grundläggande för Sverige som säkerhetsrådsmedlem.

Det är viktigt att poängtera att säkerhetsrådet är ett förhandlingsorgan. Dialog blir ett centralt verktyg för Sverige som rådsmedlem: Vi kommer att föra dialog med övriga rådsmedlemmar liksom med länder på rådets dagordning. Vi kommer också i fråga om mänskliga rättigheter att ställa krav på FN-systemets rapportering och agerande i fält.

Sveriges regering bedriver en feministisk utrikespolitik. Detta kommer att präglade Sveriges agerande i säkerhetsrådet. Vi kommer att driva dessa frågor på ett metodiskt och integrerat sätt, bland annat med hjälp av säkerhetsrådets informella arbetsgrupp för kvinnor, fred och säkerhet, där vi kommer att dela ordföranderollen med Storbritannien och Uruguay. Kvinnors aktiva inflytande i fredsprocesser är en strategisk fråga för internationell fred och säkerhet och en fråga som Sverige kommer att lägga särskilt fokus på.

Samtidigt är inte säkerhetsrådet den enda arenan för arbetet med jämställdhetsfrågor, och Sverige är aktiv bidragsgivare inom ett antal FN-organ som arbetar med frågorna. Vårt omfattande stöd och engagemang i UN Women är ett sådant exempel.

FN-systemet inbegriper också en rad väletablerade granskningsprocesser och uppföljningsmekanismer med syftet att säkerställa staters efterlevnad av konventioner och andra rättsliga åtaganden. Dessa instanser är Sveriges främsta forum för att säkerställa efterlevnad av kvinno- respektive barnkonventionen.

Kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna samt frihet från fysiskt, psykiskt och sexuellt våld utgör två av sex huvudmål för den feministiska utrikespolitiken, och mänskliga rättigheter och jämställdhet är grundförutsättningar i genomförandet av Agenda 2030. Jag kan därmed garantera att de frågor interpellanten belyser står högt på regeringens politiska agenda och även är frågor som jag själv är särskilt engagerad i.

Sverige är aktivt i relevanta internationella forum vad gäller att uppmärksamma och motarbeta kränkningar av de mänskliga rättigheterna, inte minst kvinnors rättigheter genom den feministiska utrikespolitikens breddning, fördjupning och systematik inom området. Vi gör detta i FN:s MR-råd och i relevanta FN-kommittéer. Vi gör det som EU-medlem precis som vi gör det i Europarådet och i OSSE.

Säkerhetsrådet har också alltmer kommit att acceptera att konfliktrelaterat sexuellt våld kan utgöra ett hot mot internationell fred och säkerhet. Samtidigt vet vi att det utbredda sexuella och könsbaserade våldet inte

upphör när konflikter upphör. Sexuellt och könsbaserat våld kan också bidra till uppblussande av konflikt. Sverige kommer som FN-medlem, även i säkerhetsrådet, att verka för att uppmärksamma den problematiken och för att adekvata åtgärder ska vidtas för att stävja övergreppen och motverka straffrihet.

Herr talman! I oktober 2016 anordnade vi på mitt initiativ en konferens om kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter och mot diskriminerande lagstiftning med högnivårepresentanter från bland annat Världsbanken och Internationella brottmålsdomstolen. Samtliga parter arbetar nu vidare med de slutsatser och lärdomar och det fördjupade samarbete som den konferensen möjliggjorde. För att överväga en ny konferens behöver vi säkerställa att den har ett mervärde och att vi har konkreta målsättningar som kan uppfyllas.

Sammantaget kan konstateras att Sverige kommer att bedriva ett metodiskt, engagerat och intensivt arbete för kvinnors och barns rättigheter, såväl som medlem i FN:s säkerhetsråd som i alla andra relevanta forum och sammanhang.

Anf. 17 AMINEH KAKABAVEH (V):

Herr talman! Innerligt tack, utrikesministern! Det här är viktiga frågor, och jag vet att det finns ett starkt engagemang hos utrikesministern. Därför är det viktigt att alla blir sysselsatta med detta. Halva världens befolkning är faktiskt kvinnor. Det är vi som har minst av resurserna, och det är vi som tillsammans med barn är offer för krig och elände. Jag vet att det engagerar utrikesministern starkt. Det handlar om stora frågor och även om stora problem. Det handlar, precis som utrikesministern var inne på, om mänskliga rättigheter, särskilt kvinnors mänskliga rättigheter.

Tyvär är det inte alltid dessa frågor som intresserar världens internationella, regionala eller nationella stormakter. Vad som intresserar sådana krafter är i första hand den egna statsmakten – att bevara och stärka den. Frågor om mänskliga rättigheter har inte haft den status de borde ha i världspolitiken.

De frågor om mänskliga rättigheter som hamnar längst ned på listan är frågor om kvinnors och barns mänskliga rättigheter. De är de vanligaste offren för MR-brott, och de är de mest försvarslösa offren. Det är brott som kan genomföras hastigt, dramatiskt och i stor skala, som till exempel i Mellanöstern just nu och i delar av Afrika. Men för hundramiljontals kvinnor och barn utgör de en del av vardagen, och det har de gjort genom hela historien. Förtrycket har varierat beroende på samhällets demokratiska utveckling och utvecklingsnivå.

Jag noterar att utrikesministern har tagit fasta på att kvinnor råkar särskilt illa ut i krig. Det stämmer, och det gläder mig att utrikesministern tar fasta på att kvinnoförtrycket i sig utgör ett hot mot världsfreden. Det är något som sällan behandlas i den politiska debatten.

Men det är några saker jag skulle vilja ta upp. Utrikesministern talar om att det finns väletablerade granskningsprocesser och uppföljningsmekanismer med syftet att säkerställa efterlevande av konventioner och andra rättsliga åtgärder. Vad menas konkret med detta? Var någonstans i världen ser vi effekterna av arbetet med sådana rättsprocesser och mekanismer?

Med tanke på vad som sker i världen just nu verkar det arbetet minst sagt inte särskilt framgångsrikt – tyvärr. Vi ser Erdoğan, som i stället för att söka sig till Europa närmar sig Iran, vill återinföra tolvårsgräns för barnäktenskap, avbryter fredsförhandlingar och intensifierar kriget mot sitt eget folk och mot kurderna. Brasiliens kvinnliga, demokratiskt valda president myglas bort från sin post, och den nye, genomkorrumperade presidenten tillsätter en regering enbart bestående av män. Och i USA har en första klassens mansgris blivit president för världens största stormakt.

I ett sådant läge tycker jag att det är lite för klen och formalistiskt att nöja sig med att hänvisa till etablerade processer och mekanismer. Därför tycker jag att det är viktigt att ta fasta på FN. Det är viktigt att Sverige tar initiativ till en konferens just med tanke på utvecklingen och det som sker. De länder som är medlemmar i FN ska inte stå där på samma villkor.

Anf. 18 CARINA OHLSSON (S):

Herr talman! Tack, utrikesminister Margot Wallström, för svaret! Tack också till interpellanten! Jag tror inte att det är många parlament som ställer den här typen av frågor. Då tänker jag på den feministiska utrikespolitik som vi har.

Vi kommer naturligtvis att rikta frågor och även utmaningar till utrikesministern. Men det är klart att vi samtidigt vet att det är en värld med många politiska ledare som definitivt inte har en feministisk utrikespolitik, så det är verkligen en oerhört stor utmaning. Man behöver bara se på Putin, Trump och Erdoğan för att känna att man behöver jobba stenhårt med den feministiska kampen och att det är viktigt att Sverige finns med i säkerhetsrådet för att kunna utgöra någon form av motvikt och lyfta upp de här frågorna.

Det finns många saker som utrikesministern beskriver i sitt svar som man kan ställa ytterligare frågor om.

En sådan fråga, som jag tänker ställa nu, handlar om att utrikesministern säger att dialogen är ett av de centrala verktygen för Sverige för att föra fram den här typen av frågor både som rådsmedlem och i dialog med enskilda länder. Jag skulle gärna vilja ha några exempel. Jag vet att det redan under årets inledande veckor har förts den typen av dialog, som verkar ha kommit en bit framåt, men jag skulle vilja ha fler exempel på vad som kommer att göras och vad som skulle kunna göras.

Utrikesministern beskriver att det finns informella arbetsgrupper för kvinnor och fred och säkerhet. Det vet vi också. Vi vet samtidigt att utrikespolitik inte bara är politik som bedrivs utrikes utan att utrikespolitik också är inrikespolitik och tvärtom. Det skulle vara bra att få veta om utrikesministern ställer några krav tillbaka på kvinnoorganisationer i Sverige som handlar om hur vi skulle kunna intensifiera och stötta kampen för feministiska frågor och antivåldsförslag. Det är också en fråga som det skulle vara intressant att höra synpunkter på.

Utrikesministern talar om breddning, fördjupning och systematik inom detta område. Hur kan det se ut? Det kan vara en sådan fråga som vi kan jobba tillsammans med i olika forum. Jag själv sitter i Europarådets parlamentariska församling, som nämns här. Hur skulle vi än mer strategiskt kunna jobba med de här frågorna?

Till sist en fråga som säkert är lika svår som de övriga. Vi vet att det sexuella våldet är ett hot mot fred och säkerhet, och vi vet att det förekommer mycket sexuellt våld i krig och konflikter, men även efteråt. Vi vet också att det kan leda till fler konflikter. Hur skulle man kunna jobba mer med adekvata åtgärder, som nämns i frågesvaret?

Det är några kompletterande frågor utöver dem som Amineh Kaka-baveh ställde.

Anf. 19 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Egentligen är det ganska grundläggande att kvinnors rättigheter är mänskliga rättigheter. Om man bara kunde vara överens om det skulle många problem vara lösta. Men vi har inte kommit dit än. Det finns brister i jämställdheten i alla länder i hela världen – mer eller mindre – och det är rent kvinnoförtryck på många håll och på många områden.

Män har också mycket att vinna på att man får bättre jämställdhet. Den machokultur som finns är förödande inte bara för kvinnor och barn utan även för männen själva. Det är en våldskultur som de själva dukar under för också.

Hela mänskligheten har därför väldigt mycket att vinna på jämställdhet och feminism och att vi bekämpar machokulturen och de patriarkala strukturerna.

Jag tror att det är viktigt att man är ett gott föredöme i den internationella politiken. Vi kan inte säga att andra ska göra någonting om vi inte själva agerar. Där har vi verkligen flyttat fram positionerna i Sverige med en feministisk politik på alla områden. Vi har det som man kallar jämställdhetsintegrering, där jämställdheten tas upp på alla områden så att man ser att det inte blir en försämring för kvinnor och jämställdhet överlag när man genomför politik inom olika områden.

Det kan ibland vara så att man inte ens har tänkt på frågan. Jag tror att det är just det som är det allra största problemet. Det är ett stort dilemma att man osynliggör kvinnor och jämställdhetsfrågorna. Det är inte så många som säger rent ut att de tycker att det är bra att kvinnor förtrycks och att kvinnor inte har samma rättigheter som män. I stället osynliggör man kvinnorna så att de inte är med i beslutande funktioner och inte kan vara förebilder för andra kvinnor och dessutom inte kan föra kvinnors talan. Man osynliggör också många av de problem som är kvinnors. Då blir det plötsligt någonting privat, och då är det en fråga för familjen när det handlar om kvinnors rättigheter.

Margot Wallström har varit mycket tydlig med att kvinnors mänskliga rättigheter också innefattar sexuella och reproduktiva rättigheter. Det är sådana frågor som man ofta säger är familjefrågor, privata frågor eller frågor som är för känsliga att debattera offentligt. Det blir ofta så när det handlar inte minst om sexualitet. Därför har det faktiskt varit banbrytande när utrikesministern har lyft fram till exempel frågan om sexuellt våld i konflikter. Tidigare har det på många sätt osynliggjorts eller till och med setts som någonting normalt. Men det kan aldrig någonsin vara normalt att man ger sig på kvinnor och barn på det sättet.

Det viktiga här är alltså att man tar bort osynliggörandet av detta och tvärtom synliggör det. Sanningen är inte så vacker. Det ser mycket illa ut. Man kan även i den svenska politiken se att det inte var jättemånga år se-

dan som man såg till exempel våldtäkt inom äktenskapet som okej, eftersom det var någonting privat inom familjen. Men vi har kommit mycket långt. Därmed reagerar vi också mer. Jag tror också att vi måste jobba med att få resten av världen att reagera, eftersom kvinnoförtrycket har normaliserats till den grad att man inte ens reagerar över det.

Jag är helt övertygad om att det går att komma framåt i Sverige och i alla andra länder. Det är egentligen det naturliga att röra sig framåt mot ett modernt samhälle. Då handlar det om att synliggöra det förtryck som finns. Det kan såklart leda till konflikter. Detsamma gäller naturligtvis hbtq-rättigheter. När man ser tillbaka ångrar man inte att man har kämpat för det, eftersom det leder till resultat i slutänden.

Anf. 20 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Herr talman! Hur ska jag hinna svara på alla dessa kloka frågor och synpunkter?

Jag uppfattade Amineh Kakabavehs fråga som att hon undrade vad vi kan göra i säkerhetsrådet och om inte säkerhetsrådet borde göra mycket mer också när det gäller kvinnors och barns rättigheter och när det gäller efterlevnaden av detta.

Då har jag försökt att svara att det kanske inte i första hand är säkerhetsrådet direkt som ska se till att säkra efterlevnaden av till exempel barnkonventionen eller kvinnokonventionen. Det finns redan internationella övervakningsmekanismer för detta och FN:s kommitté för kvinnokonventionen, som har till uppgift att granska staters efterlevnad av förpliktelserna. På samma sätt finns det en FN-kommitté för barns rättigheter. Det är deras uppgift att internationellt granska om staterna verkligen lever upp till vad de har lovat och åtagit sig att göra. Detta är inte i första hand säkerhetsrådets uppgift, och vi kan inte heller göra det till säkerhetsrådets uppgift. Det är inte riktigt den roll som säkerhetsrådet ska ha.

Hur arbetar vi då i säkerhetsrådet med dessa frågor? Jo, vi säger att Sverige arbetar utifrån en bottenplatta – jag vet inte varför vi har detta som modeord, men jag tror att det kommer från den militära världen – av våra svenska värderingar, eller universella värderingar, som handlar om mänskliga rättigheter, som handlar om jämställdhet och som handlar om humanismen som drivkraft. Det är detta som vi startar från varje gång.

När vi tittar på olika landsituationer, vilket säkerhetsrådet gör, frågar vi oss först och främst: Var är kvinnorna? Finns de representerade? Är de med i FN-insatsen? Finns de som medlare eller förhandlare? Finns de över huvud taget representerade runt bordet där denna situation diskuteras? Vi ser alltså alltid till att det är vår instinkt, och vår första instinkt är just att se till att vi arbetar för jämställdhet och för kvinnors rättigheter. Det innefattar också barns rättigheter.

Nu är vi ordförande i den arbetsgrupp som följer upp detta, Children and Armed Conflict, alltså barn i väpnade konflikter. Hur har de det? Hur ska vi få bort barnen som soldater och stridande i världens krig och konflikter? Vi har det verkligen dagligdags på dagordningen, inte i första hand för att följa upp just dessa specifika konventioner men i sammanhanget fred och säkerhet. Det tycker jag är rätt och bra. Vi jobbar dessutom med inriktningen att alltid se till att de konventioner som rör sexuellt våld i krig och konflikt är ett mycket viktigt element. Annars kommer det inte att bli fred.

Andra aktörer är FN:s särskilda rapportörer, som behandlar till exempel våld mot kvinnor. Vi har också FN:s högkommissarie, som granskar mänskliga rättigheter. De är ovärderliga när det gäller att främja kvinnors rättigheter.

Jag har ingenting emot en konferens. Vi har redan haft en sådan konferens, förra året. Jag kan gärna ordna en konferens igen. Det viktiga är att vi bestämmer oss för vad vi ska ha för inriktning på den så att det verkligen kan bli någonting som vi mäter resultaten av.

Vi har en handlingsplan för den feministiska utrikespolitiken. Vi har formulerat en skrivelse om mänskliga rättigheter och uppföljningen av dem. Vi har också en ambassadör för mänskliga rättigheter i Sverige. Och vi träffar regelbundet civilsamhällets organisationer, som hjälper till att ställa frågor om hur vi gör med olika saker och hur vi följer upp dem på olika sätt.

Jag menar att vi måste jobba på hela bredden med verktyg och metoder för att se till att vi inte glömmer denna fråga och att vi genomför allt som vi har lovat att göra.

Anf. 21 AMINEH KAKABAVEH (V):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern, och jag tackar andra systrar här som lyfter fram dessa frågor. Utöver att vi är riksdagsledamöter är vi också engagerade i olika ideella eller politiska kvinnoorganisationer som har skrivit om detta.

Sverige är den enda rösten i FN med en feministisk utrikespolitik, och vi ger kommandot i säkerhetsrådet. Vi har möjlighet att granska de länder som är medlemmar i FN och som i sin lagstiftning bryter mot internationella konventioner och mot allt det som vi här i talarstolen diskuterar. Vi har möjlighet att granska de länder som bryter mot alla de mänskliga rättigheter som vi har tagit upp: Iran, Saudiarabien, Qatar och Turkiet. Vart är dessa länder och USA och länder i Latinamerika på väg?

Jag säger inte att vi är det bästa landet. Vi kan inte slå oss för bröstet, och jag tänker då också på invandrarkvinnors situation och hedersförtryck. Ingen säger att vi är perfekta. Men jag talar om de länder som i sin lagstiftning bryter mot mänskliga rättigheter.

Varför ska de vara med på samma villkor som de länder som faktiskt aktivt jobbar för mänskliga rättigheter, inte bara i sina egna lagstiftningar utan även ute i världen? Det borde finnas någon form av varning och något sätt att mäta hur man implementerar mänskliga rättigheter. Varför ska alla länder vara med i FN:s säkerhetsråd och själva FN på samma villkor när det gäller mänskliga rättigheter, kvinnors rättigheter och så vidare?

Det vi menar är att Sverige skulle kunna ta ett sådant samtal med den nye generalsekreteraren – att vi är ett feministiskt land med en feministisk utrikespolitik och att det är oacceptabelt att sitta där med sådana länder. Dessa länder får dessutom faktiskt aktivt uppdrag i FN; de blir en röst för MR-frågorna, till exempel Saudiarabien. Det är ett slag mot alla människor som kämpar för fred och mot alla kvinnor som vill ha rätt till sina egna liv och kroppar. Det är ett slag mot alla människor som sitter i fängelse och mot de barn som snabbt och fått delar av kroppen avskurna, och så vidare.

Dessa länder borde inte få så mycket uppmärksamhet och en röst på samma villkor som andra. Att ge en varning vore åtminstone ett steg där vi säger: Konkret har vi detta. Vi vill att en kommitté ska granska de länder där det är lagligt att förtrycka kvinnor, där det är lagligt att barn gifts bort och där det är lagligt att människor stenas till döds för kärleksrelationer. Det finns inget mer konkret än dessa frågor. Enligt FN:s egen granskning – Kofi Annan sa detta 2005 – mördas över 5 000 barn i hederns namn i många stater som är medlemmar i FN.

Därför menar jag att detta är konkret och viktigt och att det krävs att en feministisk utrikespolitik tar upp detta. Nu har vi det unika tillfället att göra det.

Anf. 22 CARINA OHLSSON (S):

Herr talman! Jag ska inte ställa några ytterligare frågor, för jag förstår att utrikesministern fick väldigt många frågor av oss i de första inläggen.

Jag är särskilt glad över det som nämndes i svaret om att vi ska jobba med dessa frågor metodiskt, dedikerat och intensivt. Det är ju oerhört bra att man håller i en fråga och inte ger upp även om motståndet är väldigt starkt. När man säger att man har en feministisk regering och en feministisk utrikespolitik är det verkligen starka uttryck, som är uppfordrande, och det är bra att man håller i det.

Att vara den första regeringen som har en feministisk utrikespolitik och möta den typen av ledare som finns i världen är självklart ingen lätt uppgift. När man har svåra uppgifter är det alltid bra att känna att man har ett hårt tryck i ryggen så att man både blir framskjutsad och att man luta sig tillbaka lite grann emellanåt och pusta. Där finns vi, som driver dessa frågor, så det kan utrikesministern känna sig väldigt trygg i. Jag tror faktiskt att även herr talmannen finns där. Han är ute i världen och lyfter upp de universella värden vi står för: att mänskliga rättigheter också innebär kvinnors rättigheter och barns rättigheter.

Det är viktigt att man säger det. Även om detta är universella värden är det nämligen inte alla som står upp för det, utan när man tittar på mänskliga rättigheter kan man många gånger tro att met står för ”män” – det vill säga att det handlar om mäns rättigheter. Det är alltså oerhört viktigt också att ställa frågorna, som utrikesministern säger. Det kan även vara frågan hur kvinnor på flykt har det när det handlar om mänskliga rättigheter. Detta är också en fråga vi kan ställa oss i dessa tider.

Anf. 23 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Jag tror att mycket handlar om vilket fokus man lägger på jämställdhet och kvinnors rättigheter – är det någonting som kommer längst ned på agendan och lite i periferin, eller är det en central och viktig fråga?

Jag tror att man har mycket att vinna på att lägga ihop det med mänskliga rättigheter, precis som utrikesministern gör. Kvinnors rättigheter är mänskliga rättigheter. Mänskliga rättigheter är en väldigt central fråga, och därmed blir även kvinnors rättigheter väldigt viktiga i sammanhanget. Kvinnor kan nämligen utsättas för samma förtryck som män när det gäller till exempel begränsning av yttrandefrihet, men sedan kan det vara ytterligare förtryck som handlar om att kvinnan inte kan bestämma över sin egen kropp och sitt eget liv.

Jag tror att man kan sammanfatta frågan rätt bra med att man har kommit väldigt långt bara man låter flickor och kvinnor styra över sin egen kropp och sitt eget liv. Det gäller självklart alla pojkar och män också. Då har man kommit väldigt långt, och då täcker man in mycket av bland annat de frågor Amineh Kakabaveh tar upp i sin interpellation. Det handlar till exempel om könsstämpning och våld i hederns namn. Kan vi bara komma dithän att flickor räknas lika mycket som pojkar och har bestämmanderätt över sin framtid har vi alltså kommit väldigt långt.

Det är självklart så att man aldrig får slå sig till ro. Vi får inte göra det vare sig internationellt eller i Sverige. Vi har utmaningar vi inte har lyckats komma till rätta med. Vi kan också se en backlash där krafter som vill gå tillbaka i utvecklingen vinner mark. Det är krafter som faktiskt vill försämra kvinnors rättigheter, och det kan till och med handla om liv eller död för kvinnorna. Det är alltså en dubbel utmaning att fortsätta den långa, långa kampen framåt men även se till att vi inte backar bandet.

Det känns väldigt bra att vi nu har en plats i säkerhetsrådet. Jag är övertygad om att vi kan göra stor nytta.

Anf. 24 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Herr talman! Jag vill nog börja där Hillevi Larsson slutade. Det är oportunt – det är rätt tid – nu att återigen betona var vi i Sverige står när det gäller dessa frågor. Vilken politik förespråkar vi, och vilken politik har vi själva? Vi ska också i EU-sammanhang markera hur vi ser på dessa frågor. Vi behöver nämligen skicka den signalen, inte minst till ett land där man har valt en ny president som snart ska tillträda och som har gjort direkt kvinnofientliga uttalanden. Det är viktigt att vi markerar vår syn på dessa frågor mycket tydligt.

Jag kan försäkra Amineh Kakabaveh om att vi som enda röst i säkerhetsrådet för en feministisk utrikespolitik har varit så tydliga att man nu försöker förekomma mig – när jag är där och träffar andra utrikesministrar brukar de börja med att berätta vad de gör när det gäller jämställdhet eller kvinnors rättigheter. Det har verkligen gjort avtryck, kan jag säga. Det finns ett jättestort intresse, och det är ingen tillfällighet att Kanada har bett oss berätta om hur vi gör den årliga handlingsplanen för en feministisk utrikespolitik. Jag tror att vi har tjänat som inspiration för många andra länder.

Vi använder detta i säkerhetsrådet på just det sätt jag sa, det vill säga att vi i alla situationer har detta som en av de punkter vi alltid kontrollerar: Kan vi säga att det också är en garant för kvinnors och flickors rättigheter? Hur har barnen det i en viss situation? Vad mer kan vi göra? Kan vi göra ännu tydligare uttalanden? Kan man använda sig av naming and shaming? Det föreslog egentligen Amineh också; det handlar om att lyfta fram de länder som inte har klarat att uppfylla sina åtaganden.

Det gäller just dessa mekanismer, både UN Women och de kommittéer som ska kontrollera efterlevnaden, men i säkerhetsrådssammanhang är det viktiga att ta upp detta i varje landsituation och dessutom ha teman – till exempel barn i väpnad konflikt eller sexuellt våld – samt se till att vi följer upp och implementerar resolutionerna. Det är vid det här laget åtta resolutioner, om jag har räknat rätt. Här finns alltså verktygen, och nu gäller det att vi använder dem fullt ut.

Vi har definitivt talat med den nye generalsekretären om detta. Guterres har bland annat demonstrerat att han menar allvar genom att utse hälften kvinnor i sitt eget team, och han har dessutom sett till att sätta en plan i verket för utnämningar inom FN-systemet. Han menar att man måste vara tydlig i att ha kvinnor som FN-medarbetare i lika hög grad som man har män. Det har vi alltså definitivt gjort klart. I relation till generalförsamlingen kommer detta att vara en viktig punkt.

De mål som vi har satt för en feministisk utrikespolitik handlar till stor del om kvinnors och flickors humanitära situation och om att bekämpa sexuellt och könsrelaterat våld i konflikt- och postkonfliktsituationer.

Samtidigt fortsätter vi att rikta sökarljuset mot frågor som gäller sexuell och reproduktiv hälsa. Vi ska också bekämpa barnäktenskap och andra fenomen av det slaget för att visa att detta omsätts i praktisk handling och i vår egen politik, både här hemma och i utlandet.

Anf. 25 AMINEH KAKABAVEH (V):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern, Hillevi Larsson och Carina Ohlsson för denna viktiga debatt. Vi kommer att återkomma till den och sysselsätta alla i den här kammaren. Det är nödvändigt. Det handlar om kvinnor, mer än hälften av världens befolkning, och det är därför särskilt angeläget att återkomma till frågan, vilket jag tror att även utrikesministern tycker.

Det är väldigt viktigt att ha uppsatta mål. Vad gäller krig och konflikter är kvinnors deltagande i fredsprocesser viktigt och bra. Det finns dock många länder där det inte råder krig men där man krigar mot sin egen befolkning, eller i alla fall hälften av den, nämligen mot kvinnorna. Man stiftar lagar mot kvinnor. I de flesta länder där sharia gäller är kvinnor hälften så mycket värda som män när det gäller till exempel arvsrätt, rätten till vårdnad eller vittnesrätt – för att inte tala om kyskhetskulturen, avrättningar och steningar.

Jag menar att det finns all anledning för den nye generalsekretären att tillsätta en kommitté med uppgift att inventera förekomsten av nationella lagar som strider mot de mänskliga rättigheterna. En allvarlig varning bör därefter riktas till de stater som tillåter grova brott. Om reformer uteblir ska berörda stater utsättas för sanktioner, som att fråntas sin rösträtt i generalförsamlingen.

Jag tycker att det är absurt och oacceptabelt att de medlemsstater som i sin lagstiftning tillåter grova brott mot de mänskliga rättigheterna, som står på agendan i vårt land, får delta i världssamfundets arbete och styrning på samma villkor som de stater som efterlever principerna. Det är därför viktigt att vi tar detta initiativ.

Anf. 26 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Herr talman! Jag tackar Amineh Kakabaveh, Carina Ohlsson och Hillevi Larsson för denna debatt.

Det är sant att det finns väldigt mycket kvar att göra. Världen är långt ifrån en perfekt plats när det gäller respekten för mänskliga rättigheter och kvinnors rättigheter och möjligheter – deras fulla möjligheter.

Det kommer inte att vara lätt i fortsättningen heller. Det kommer att krävas kamp och hårt politiskt arbete. Det kommer att krävas allt från demonstrationer till tålamodsprövande lagstiftningsarbete för att garantera att kvinnor kan åtnjuta samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter som män.

Det är en lång väg kvar. Därför ska vi använda alla de instrument som vi har till vårt förfogande, både i FN-systemet och nationellt. Jag tror att det är viktigt att vi gör dessa frågor synliga, precis som Amineh Kaka-baveh har påpekat flera gånger. Det är viktigt att vi visar på att det inte kan bli hållbar fred någonstans om inte kvinnor är med – om man utesluter hälften av befolkningen, och i vissa länder mer än halva befolkningen.

Dessutom måste principen vara: ”ingenting om dem utan dem”. Vi måste se till att kvinnor har en röst och att kvinnor har fullt deltagande i alla olika sammanhang. Vi kommer att fortsätta att verka för detta i FN-sammanhang, och vi kommer att fortsätta att arbeta med den feministiska utrikespolitiken här. Det är bra att det, trots allt, finns en stor politisk enighet i Sverige och att vi kan fortsätta våra debatter och vårt arbete.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2016/17:194 om naturbruksutbildningarna

Anf. 27 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S):

Herr talman! Alexandra Anstrell har frågat mig om jag och regeringen har för avsikt att ställa oss bakom Skolverkets förslag om att smälta av naturbruksprogrammet och hur jag avser att agera för att hantera konsekvenserna av Skolverkets beslut.

Låt mig först ge en kort bakgrund till det arbete som har föregått den redovisning av förslag angående naturbruksprogrammet som Skolverket nyligen lämnat till regeringen.

I syfte att trygga den nationella kompetensförsörjningen, minska arbetslösheten bland ungdomar och underlätta övergången från skola till arbetsliv gav den förra regeringen en särskild utredare i uppdrag att bland annat utreda dimensioneringen av gymnasial yrkesutbildning.

Utredaren skulle bland annat lämna förslag som syftar till att undvika kompetensbrist och minska risken för överutbildning inom yrkesområden med svag efterfrågan på arbetsmarknaden. Utredaren fick också i uppdrag att analysera om det finns anledning att göra mindre justeringar i det nationella utbudet av inriktningar och nationella program. Detta gäller direktiv 2014:50.

Regeringen beslutade i ett tilläggsdirektiv till utredningen – direktiv 2015:15 – att utredaren skulle föreslå de justeringar av det nationella utbudet av inriktningar inom gymnasiala yrkesutbildningar som bedöms vara mest angelägna.

I sitt delbetänkande En yrkesinriktning inom teknikprogrammet – SOU 2015:29 – redovisade Yrkesprogramsutredningen bland annat förslag till justeringar av naturbruksprogrammet.

Prot. 2016/17:55

17 januari

Svar på

interpellationer

Utredningen ansåg att programmets inriktningar är otydliga, att det finns problem vad gäller vilka kurser som får erbjudas inom programför-djupningen och att det finns en risk för ekonomisk överkompensation för vissa utbildningar.

Regeringen har därför gett Skolverket i uppdrag att med utgångspunkt i utredningens förslag om nya inriktningar inom naturbruksprogrammet föreslå hur många gymnasiepoäng de nya inriktningarna ska omfatta och examensmål för programmet. Uppdraget redovisades i april 2016.

Skolverket aviserade i sin redovisning att myndigheten skulle återkomma med en analys av arbetsmarknadens behov inom naturturismsektorn. Redovisningen har nyligen inkommit till Regeringskansliet och kommer att beredas i sedvanlig ordning.

Av Yrkesprogramsutredningens betänkande framgår att en utgångspunkt för de förändringar som kan komma att göras ska vara att säkerställa att samtliga inriktningar får den yrkeskaraktär som examensmålen avser. En annan utgångspunkt ska vara att de huvudmän som tillhandahåller vissa naturbruksutbildningar inte ska överkompenseras för sina kostnader.

Naturturismsektorn utvecklas ständigt. Till exempel är ekoturism en viktig och växande näring. Det är viktigt att arbetsmarknadsbehovet på detta område i framtiden kan mötas.

Jag kan meddela att eventuella förändringar inom naturbruksprogrammet inte kommer att göras förrän remissbehandlingen av Gymnasieutredningens slutbetänkande – SOU 2016:77 – är avslutad. Förändringar av gymnasieskolans inriktningar som kan behöva göras bör ske på ett samlat sätt.

Anf. 28 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Herr talman! Tack, Anna Ekström, för ditt svar!

Naturturism ger möjligheter för många att ta del av Sverige och vårt fantastiska friluftsliv. Hållbar turism gör skillnad och bidrar till en positiv samhällsutveckling, till att arbetstillfällen skapas och att de lokala invånarna och platsen som de bor på utvecklas. Detta kräver eftertanke så att naturen inte tar skada. Planering av friluftsliv kräver kunskap och erfarenhet. Det krävs utbildning.

Herr talman! Besöksnäringen omsätter i dag 284 miljarder. Den genererar ett exportvärde på 106 miljarder och levererar 173 000 jobb varje år i hela landet. Resandet växer snabbast till storstäderna, men det har också stor potential till destinationer runt om i landet.

Alliansen har satsat på hållbar destinationsutveckling, där exempelvis Åre och Stockholms skärgård var med. Jag är själv uppvuxen i Åre kommun och har där kunnat följa utvecklingen från en liten by till en stor VM-bygd. Det är mycket hårt arbete som ligger bakom.

Här syns verkligen besöksnäringens betydelse. Besöksnäringens mål är att fördubbla turistomsättningen till 2020. Företagen uttrycker en stark tillväxtvilja. Näringen är sysselsättningsintensiv och erbjuder i hög grad arbete för ungdomar och personer med utländsk bakgrund. Även det här kan man se i Åre; siffrorna för integreringen 2015 visar att 62 procent av de nyanlända det året fick anställning. Snittet ligger långt över länet och riket. Många andra tittar på hur de gör. Man har till exempel kört ett fiskeprojekt, där de nyanlända fått lära sig att fiska och ta hand om vår natur. Men fiske föreslår ju Skolverket ska utgå ur naturbruksutbildningarna.

Herr talman! Hållbarhetsfrågorna är viktiga för besöksnäringen. Det kan till exempel gälla ekologisk mat, miljöanpassade transporter och restauranger samt hotell och campingplatser med en tydlig miljöprofil. Andra viktiga hållbarhetsaspekter rör regional utveckling inom jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske, boende och så vidare.

Stockholms skärgård, med sina 30 000 öar, kobbar och skär är inte bara Sveriges största skärgård utan även en av de största i hela världen. Jag tror att det är få storstäder som har en sådan exotisk natur så nära inpå knuten. Här är det också ytterst relevant med hållbar turism för att stärka den unika maritima natur- och kulturmiljön, vilken är en värdefull resurs för företagandet här i vår skärgårdsmiljö. Då krävs det också bra utbildning. Samtidigt läggs det fram förslag från Skolverket som innebär slutet för gymnasieutbildningar till yrken inom naturturism.

Nej, statsrådet Ekström – vår gymnasieminister – det här är inte rätt väg att gå. Naturbruksprogrammet är i dag en viktig utbildning som leder till arbete, eget företagande och vidare studier. Förslaget från Skolverket innebär att möjligheterna försämras drastiskt.

Man föreslår alltså att jakt, viltvård, fiske, vattenvård, rekreation och upplevelser ska utgå ur examensmålen. Ett argument för att förändra är att fler av naturturisminriktningarna ligger under programmet Skog, som är ett dyrt program, eftersom det kräver dyra skogsmaskiner. Vore det inte bättre, fru statsråd, att ändra ersättningsreglerna i stället för att strypa bra fungerande utbildningar där elever dessutom får arbete efter avslutad utbildning?

Anf. 29 MARIA STOCKHAUS (M):

Herr talman! En av anledningarna till att man började titta på naturbruksprogrammen var att det var skillnad inom djurprogrammet. De som hade smådjur, som kaniner och marsvin, och de som hade hela bondgårdar med hästar och kor hade samma skolpeng, och det var stor skillnad i kostnadsbilden. Det är naturligtvis rimligt att se över detta.

Skolverket kom med en hel del förslag om vad som skulle genomföras. Många av dem skulle slå undan benen för många av de naturbruksprogram som redan finns i Sverige. Det gäller bland annat jakt och naturturismen. Men det gäller också skolor som vill erbjuda full naturbehörighet, till exempel Marina läroverket här i Stockholms län, som inte längre skulle kunna göra det. Det skapade en stor osäkerhet. Dessutom var det väldigt kort varsel. Det skapade osäkerhet för skolorna och för eleverna, och många naturbruksskolor såg ett sjunkande antal elevansökningar till sina program.

Jag tror att vi alla är överens om att yrkesprogrammen behöver lyftas, och det gäller även naturbruksprogrammen. De behöver vara mer attraktiva.

Nu har regeringen tillsammans med Skolverket lyckats skapa en stor osäkerhet kring naturbruksprogrammets framtid, och det kan man ju inte säga hjälper till att göra programmet mer attraktivt. När det gäller behörigheten har Skolverket, tack och lov, dragit tillbaka sitt förslag. Men när det gäller naturturism kvarstår osäkerheten.

Min fråga till statsrådet är om statsrådet är nöjd med hanteringen av naturbruksprogrammet.

Prot. 2016/17:55
17 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 30 ISAK FROM (S):

Herr talman! Jag kan inte undgå att begära ordet i en så viktig fråga.

Tack, Alexandra Anstrell, för interpellationen, och tack, Anna Ekström, för svaret!

Jag tror att det är av stor vikt att frågan debatteras. Med tanke på den oro som florerar ute i landet, inte bara på de naturbruksgymnasier som nu kan drabbas av en eventuell förändring utan även hos kommuner och de elever som står inför kommande val, vad de ska prioritera och så vidare, kan det vara av största betydelse att det kommer ett tydligt beslut om hur man tänker sig att göra.

Jag känner igen strömningarna av oro från när Jan Björklund och Alliansen drev igenom Gy 2011, inte helt och hållet genomtänkt. Nu landade vi i det, och man har jobbat utifrån det. Då blir det naturligtvis oro vid de naturbruksgymnasier som berörs – det gäller framför allt ekoturism, jakt, fiske, guidning och så vidare – och vid de gymnasieskolor som har haft kompletterande utbildningar eller där man har läst olika delar.

Skolverket har föreslagit en ny inriktning, och det är klart att den kan slå mot naturturismen. Det har ofta förespeglats att det här är någon form av låtsasutbildning som inte ger arbete, men precis som de moderata debattörerna har lyft fram är naturturismen en sektor som växer väldigt mycket.

Jag har som politisk representant jobbat i det nationella skogsprogramets programråd, och där lyfter man fram naturturismen, jakt, fiske och besöksnäringen som en mycket stor och växande näring kopplad till skogen. De allra flesta lyfter ju fram maskinförarutbildningen, den tunga utbildningen inom naturbruksgymnasiet, som väldigt viktig att satsa på. Men för att elever ska välja att söka utbildning även i jakt, fiske och besöksnäring är det av stor vikt att dessa inriktningar kan finnas på de skolorna, för många av eleverna kanske går vidare och blir entreprenörer i skogssektorn. Det är ju en sektor som till viss del är beroende av årstiderna. En entreprenör verksam inom ekoturism kan under våren syssla med skogsplantering, hyggesrensning och röjning, under sommaren med fisketurism och under hösten med jaktguidning.

För alla inblandade är det av stor betydelse att det blir förtydligat vad som kommer att hända med de här utbildningarna. Jag har stark tilltro till att regeringen och statsrådet gör de avvägningar som behöver göras och ser till alla de här sektorernas framtid, för det är sektorer med en stark framtidsanda.

Anf. 31 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Herr talman! Jag vill börja med att ta upp statsrådets svar, som jag tycker innehåller en hel del kloka tankar. Då syftar jag såklart på att vi ska ha gymnasieutbildningar som leder till arbete, att man ska kunna både söka och få arbete och kunna starta företag när man går ut utbildningen och att utbildningen ska ses över. Samhället förändras ju, och utbildningarna behöver därmed förändras.

Vi står här av en anledning, och det är att vi undrar vad det blir av det här. Och hur är det med det som Isak From tog upp om Sverige utanför Stockholm och naturbruksutbildningar som ligger på ställen där det finns natur, skog, mark, jakt etcetera?

Jag skulle vilja ta ett exempel hämtat från ett annat område, yrkeshögskolan. Det har funnits utbildningar där det ställts krav på att du ska komma direkt i arbete när du går ut en utbildning, och det är ju bra för skattemedlen och så vidare. Men ibland blir den tankegången lite kort, för det kunde också leda till fantastiska utbildningar där eleverna kunde få en omlopps bana runt jorden. Man gjorde tjänst i annat land och fick en bred utbildning med ett mindset som man hade nytta av och som genererade väldigt mycket för Sverige.

Med det sagt som exempel i denna debatt skulle jag vilja höra hur statsrådet och regeringen ser på detta så att man får in alla vinklar, inte missar något på vägen, får till en bra utbildning och inte gör några blundrar framöver – om vi ska ha naturbruksutbildningar som innehåller detta med besöksnäringen, vilket är den näring i Sverige som faktiskt växer för tillfället.

Detta skulle jag gärna vilja ha lite närmare svar på.

Anf. 32 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S):

Herr talman! Jag tackar för alla frågor. Det gläder en gymnasieinstituters hjärta att det är ett så stort intresse för naturbruksgymnasierna och de viktiga utbildningar som ges där.

Jag säger som min företrädare här i talarstolen, Margot Wallström, att det var väldigt många frågor. Jag ska försöka att besvara dem så gott jag kan. Jag får väl återkomma i nästa runda om jag missar någon.

Jag delar frågeställarnas tydligt uttryckta ståndpunkt att naturbruksprogrammet är ett viktigt program som verkligen förtjänar sin plats i den svenska gymnasieskolan.

Låt mig också deklarerat att besöksnäringen är en viktig näring. Denna näring har betytt mycket för den svenska utvecklingen, och den kommer förhoppningsvis betyda ännu mer framöver – särskilt med tanke på de fantastiska värden som Sverige har att erbjuda både inhemska och utländska besökare. Ekoturism är givetvis en viktig framtidsbransch utifrån många olika utgångspunkter.

Vi har en gymnasieskola, och i denna gymnasieskola har naturbruksprogrammen sin självklara plats. Men denna gymnasieskola bygger på en reform som genomfördes för ett antal år sedan. Det är en gymnasieutbildning med ett antal tydligt beskrivna program och en struktur som är noggrant angiven. I denna struktur ingår det ett antal kursplaner.

Dessa kursplaner och ämnesplaner är viktiga, och det är angeläget att det finns en trygghet och säkerhet när det gäller dem. Flera av frågeställarna har tagit upp hur viktigt det är att elever och skolhuvudmän kan känna en säkerhet i att programmen har en beständighet.

Samtidigt ska våra yrkesprogram svara mot de behov som finns på arbetsmarknaden. Här i diskussionen har behoven som hänger ihop med att vi ska ha en stark besöksnäring med betoning på ekoturism verkligen lyfts fram.

Vi får lätt en motsättning mellan behovet av fasthet och stadighet och behovet av att snabbt och agilt kunna svara på de behov som uppstår i samhället. Som jag ser det finns det bara ett sätt att hantera denna skenbara motsättning, och det är att Skolverket och regeringen tar på stort allvar att ta in ett rikt beslutsunderlag. Vi får inte vara rädda att göra förändringar när det behövs utifrån verklighetens krav, men vi får inte göra dessa förändringar så hastigt och olustigt att vi snabbt får ändra tillbaka. Detta att

snabbt göra förändringar som genomförs med stor brådska och brist på eftertanke var något vi tyvärr fick stor erfarenhet av under den gångna mandatperioden.

Min utgångspunkt är förstås att vi med stor noggrannhet ska ta del av det beslutsunderlag som Skolverket har tagit fram och också lyssna noga på alla de åsiktsyttringar och det underlag som nu strömmar in från andra delar av samhället.

Vi ska också vara glada över den utredning vi har som grund för det hela. Det är en utredning som, inom parentes sagt, gjordes av en före detta statssekreterare i den alliansregering som var ansvarig för hela systemet för dagens gymnasieskola.

Mitt svar må låta lite byråkratiskt och tråkigt, men i verkligheten är det viktigt att besluten tas fram med eftertanke, kunskap och ett gott underlag och med en allsidig inhämtning av upplysningar från hela samhället.

Anf. 33 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Herr talman! Jag tackar Anna Ekström för svaren, men framtiden känns ändå oviss. Vi moderater och Alliansen har flera gånger ställt frågor om naturbruksprogrammets framtid, men vi får inga svar. Hotet kvarstår. Inom kort kan vi få på bordet ett förslag och beslut från regeringen som innebär att utbildning inom jakt och viltvård vid landets naturbruksgymnasier försvinner, vilket kan medföra att flera naturbruksskolor tvingas lägga ned.

Vi behöver producera alltmer livsmedel i vårt land, och vi behöver göra det på ett hållbart sätt för att klara livsmedelsförsörjningen i framtiden. Vi behöver producera nya grödor, hantera klimatutmaningar och visa varför närproducerat är så bra. Vi behöver ta hand om våra djur på bästa sätt och säkerställa att skogen inte bara producerar viktiga råvaror för svensk industri och design utan också erbjuder rekreation och upplevelser för den växande turismen. Vi vill kunna ge genuina matupplevelser till invånare och besökare. Det handlar också om att skapa jobb och tillväxt över hela landet.

Herr talman! Detta kräver kompetens och bra utbildning, och jag menar att det kräver en annan vinkel än den vanliga turismutbildningens. Det är i och för sig många år sedan jag avslutade min utbildning i turism och hotell, men jag såg redan då och kan också se på de mål som finns i dag att vi behöver en inriktning på naturturism.

Skolverket fick i uppdrag av regeringen att undersöka landets yrkesutbildningar. I utredningen kom Skolverket fram till att examensmålen för naturbruksgymnasiet ska ändras på ett sätt som gör det omöjligt att fortsätta att erbjuda inriktningar kopplade till naturturism på naturbruksgymnasiet.

Det förslag som ligger på bordet, och som vi inte vet om regeringen står bakom eller inte, innebär att värdefull kompetens i naturturism helt försvinner från landets naturbruksutbildningar. Det blir ett hårt slag mot landsbygden.

I Skolverkets utredning från november föreslås alltså ingen inriktning mot naturturism. Om man tar bort de examensmål som över huvud taget möjliggör inriktningar för naturturism inom programmet Skog är det rimligt att man ersätter det med något, förslagsvis en egen inriktning. Men

detta har Skolverket valt att inte göra, vilket innebär ett hårt slag mot naturturismen.

Herr talman! För mig som vill ha en levande landsbygd är det obegripligt att Skolverket verkar arbeta så hårt för att hämma naturturismen. Ännu mer obegripligt är det att socialdemokraterna i regeringen verkar stå bakom detta.

Jag hoppas därför att denna debatt blir en del av det rika underlag som gymnasieministern efterfrågar.

Naturturismen är viktig. Är den inte intressant för regeringen trots att besöksnäringen ökar nästan mest av alla Sveriges näringar?

Min avslutande fråga är: Kan det vara så att det är statsrådets och regeringens mening att dessa former av arbeten inte är viktiga och att det är därför dessa utbildningar inte behövs?

Anf. 34 MARIA STOCKHAUS (M):

Herr talman! Alexandra Anstrell har förtjänstfullt argumenterat för behovet av en naturturismriktning inom naturbruk.

Jag blev lite glad när jag hörde statsrådet tala om att det behövs ett bra underlag, att man ska lyssna in och att det behövs en bra förankring när man ska göra förändringar i gymnasieskolans program. Tyvärr har inte hanteringen av naturbruksprogrammet fram till nu präglats av detta. Våren 2016 kom Skolverket med ett förslag som man hade planer på skulle träda i kraft redan samma höst. Detta förslag skulle ha påverkat möjligheterna att läsa in vissa behörigheter på naturbruksprogrammet och dragit undan mattan för flera skolor i Sverige.

Vi är alla måna om en hög kvalitet i gymnasieskolan. Ska man hålla hög kvalitet på ett sådant program som naturbruk, som kräver kringresurser och inte bara lärare och klassrum, behövs det långsiktighet och möjlighet att planera.

Alla turer fram och tillbaka, inte minst från Skolverkets men även från regeringens sida, har skapat en stor osäkerhet. Hur ska skolorna våga planera långsiktigt för sina utbildningar? Hur agerar lärarna som arbetar på dessa skolor? Vågar de vara kvar, eller är osäkerheten så stor att de faktiskt, i lärarbristens Sverige, väljer att lämna de skolor de jobbar på?

Tyvärr är skadan redan skedd, även om regeringens ambition framåt handlar om att förankra och ta in många åsikter.

Tror statsrådet att denna osäkerhet har ökat attraktiviteten hos naturbruksprogrammet?

Anf. 35 ISAK FROM (S):

Herr talman! Jag tackar Anna Ekström. Skolverket är naturligtvis statens och regeringens myndighet, och den jobbar med det uppdrag som den har fått. Men det är ändå ganska tydligt att Skolverket inte har läst och tagit del av det som kommit från de fyra arbetsgrupperna inom det nationella skogsprogrammet samt de omkring 150 remissynpunkterna på de fyra arbetsgruppernas förslag. Hade de gjort det hade de sett att det finns en stor efterfrågan. Man lyfter också fram det stora utbildningsbehovet inom sektorn som något som är helt och hållet nödvändigt att komma till rätta med.

Prot. 2016/17:55

17 januari

Svar på
interpellationer

Vi är socialdemokrater båda två, statsrådet. Vi har jobbat och drivit på för att en ung människa som söker gymnasieutbildning ska få en så bred grund att stå på som möjligt. Under livet kommer man inte att bli vid sin läst. Vi jobbar inte för att man ska bli kvar vid sin läst utan för att man ska kunna göra många olika val och kunna gå vidare. Efter att man har läst sin gymnasieutbildning och prövat på ett yrke kanske man vill byta inriktning. Om man har jobbat i en skogsmaskin kanske man ser arbete som till exempel naturturistguide eller jaktguide som en fortsättning, eller så vill man läsa vidare till jägmästare. Det här är ett område som vi kommer att behöva stärka på alla sätt vi kan även inom de högre utbildningarna, så att vi får fram nödvändig kompetens till sektorn.

Jag hoppas att statsrådet tar med sig synpunkterna härifrån och ser det tydliga engagemang som finns här i Riksdagshuset för naturbruksgymnasierna.

Anf. 36 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Herr talman! Jag hade från början inte tänkt att vi skulle prata om gymnasieutbildningens framtagande, men det kom upp att det hade skett i brådska. Men processen började 2006. Det blev en lång process, och man kände att man skulle vilja göra saker och ting fortare. Man ville bli klar och få någonting till stånd. Det var ett helt paket, och det var stora saker, så det händer att man får skruva i maskineriet någonstans. Det är klart att allting inte har blivit perfekt. Myndigheterna har också sin del i det. Man skulle till exempel titta på de upphandlingar som man gjorde och som inte blev så bra, eftersom det inte fanns ett slut i andra änden där studenterna skulle få sina lärarexamina.

Jag skulle också vilja ta upp att Isak From belyser en viktig aspekt vad gäller de här arbetsgrupperna, som är en del i processen. Jag skulle gärna vilja säga att det är gott att höra att det finns ett rikt underlag som ni ska använda. Det betyder att det finns en stor bredd. Jag uppfattar det statsrådet säger som att ni kommer att lyssna in de delar som är upptagna här.

Statsrådet säger att begreppen ”snabbt” och ”långsiktigt” går emot varandra. Nej, det behöver de väl inte göra, för programutvecklingen måste ju vara en del av det långsiktiga, så att man följer vart det tar vägen. Då får man också skruva i programmen. Det finns stora möjligheter att göra detta.

Jag ser fram emot ett väldigt bra svar.

Anf. 37 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S):

Herr talman! Det har kommit en hel del frågor och synpunkter som har att göra med Statens skolverk och dess hantering av den här och tidigare frågor, delvis också frågor som ligger långt utanför ämnet för dagens interpellationsdebatt. Jag ser det inte som min roll i den här debatten att förklara eller försvara Skolverkets agerande. Det får myndigheten göra själv.

Skälet till att vi diskuterar Skolverket så mycket här är förstas att verket har fått ett tydligt uppdrag från regeringen att ta fram ett beslutsunderlag. Det beslutsunderlaget ska regeringen självständigt ta ställning till och bedöma, bland annat i ljuset av de synpunkter som kommer in och i ljuset av de erfarenheter som har gjorts till exempel i den gymnasieutredning som just nu är ute på remiss.

Alexandra Anstrell inledde sitt inlägg med en ganska lång lista över vad som behövs och vad man behöver ta ställning till. Jag kan i stor utsträckning hålla med om väldigt mycket av det som Alexandra Anstrell sa. Det är viktigt att vi säkerställer att våra gymnasieprogram är med och leder till att vi har en god kompetensförsörjning, inte bara på det här området utan på många områden.

Men det var ett område som lyste med sin frånvaro i Alexandra Anstrells uppräkningslista, nämligen att det också är viktigt att vi säkerställer att huvudmän som bedriver gymnasieutbildningar inte överkompenseras för sina kostnader. Det här lyftes fram i den utredning som låg till grund för och låg bakom regeringens uppdrag till Skolverket: Det fanns en oro för en överkompensation, det vill säga att huvudmän bedriver utbildningar på ett område där omkostnaderna är ganska låga men ersättningarna desto högre. Det här är en viktig sak för regeringen att bevaka. Staten anslår pengar för att barn, ungdomar, studenter och elever ska få en god utbildning som kan ge dem en bra framtid i samhället. Dessa medel ska förstås inte gå till vinster utan till bra utbildning. Detta är en väldigt viktig aspekt i behandlingen av ärendet, men jag tycker att den har lyst lite med sin frånvaro i den här debatten.

Flera av de debattörer som har varit uppe nu har lyft fram att det skapar en osäkerhet när man diskuterar förändringar i programstrukturer, kursplaner och ämnesplaner. Som jag ser det är det i så fall en osäkerhet som inte är exklusiv för naturbruksprogrammet. Det ligger så att säga i sakens natur att det skapar frågor när man diskuterar förändringar i innehållet i kursplaner och ämnesplaner. Men det skapar också ett engagemang. Jag skulle vara mycket mer orolig om vi hade ett läge där ingen brydde sig om förslag som lades fram från Skolverket eller andra beträffande innehållet. Det är självklart, tycker jag, att vi ska ha en rik, ordentlig och allsidig debatt om en så viktig sak som ämnesinnehållet i gymnasieutbildningarnas yrkesprogram.

Isak From tog upp behovet av att yrkesprogrammen kan leda vidare till andra yrkesval längre fram i livet. Vi är helt överens på den punkten. Det är ett stort och viktigt område, en stor och viktig fråga, som enligt min åsikt bör lösas inom ramen för Gymnasieutredningens beredning. Det här är nämligen en gemensam fråga för alla yrkesprogram.

Anf. 38 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Herr talman! Jag ber om ursäkt om jag skrattade under ministerns anförande. Med tanke på ämnet tyckte jag att det var fyndigt när hon sa att det ligger i sakens natur.

Besöksnäringen och naturturismen är avgörande för en växande och välmående landsbygd. Stora delar av Sverige är landsbygd, till och med glesbygd. Det gäller även här i Stockholms län. I Haninge, där jag bor, har vi allt från vildmark till stad. De här utbildningarna ger en värdefull kunskap om och respekt för våra djur och vår natur. Därtill bidrar utbildningarna till att skapa jobb och tillväxt på landsbygden.

Om nu ni i regeringen och Socialdemokraterna är positivt inställda till naturturism och inser behovet, varför gör ni då ingenting, fru statsråd? Jag förväntar mig av dig och regeringen att ni tydligt visar var ni står i frågan. Att ta bort de examensmål som rör naturturism och sedan inte ta fram en

egen inriktning för ämnet samtidigt som man hävdar att naturturism är viktigt känns väldigt motsägelsefullt. Tycker regeringen verkligen inte att detta är en fråga värd uppmärksamhet? Eller är naturturismen och landsbygden inte prioriterade områden?

Fru statsråd! Låt naturbruksprogrammets olika inriktningar vara kvar! Och som jag sa inledningsvis: Ändra ersättningsnivåerna i stället, så att de speglar utbildningarnas faktiska kostnader! Det enda rimliga alternativet är att ha en sjätte inriktning specifikt för naturturism, om man nu förändrar examensmålen.

Anf. 39 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S):

Herr talman! Jag tackar Alexandra Anstrell och övriga deltagare för en stimulerande debatt. Som jag sa inledningsvis är det verkligen roligt och glädjande att det finns ett så stort och starkt engagemang för den här frågan. Jag kommer att hantera frågan med stort allvar. Vi har ett förslag från Skolverket. Det är självklart att vi ber expertmyndigheten på området ta fram underlag i den här typen av frågor. Vi kommer att behandla det i samband med att vi går igenom övriga förslag från Gymnasieutredningen.

Jag kommer förstås när vi gör det här arbetet att ha som utgångspunkt att vi baserar beslut på fakta för att kunna säkerställa att kompetensförsörjningen verkligen sker på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. Att naturturism och ekoturism är viktigt och att besöksnäringen är viktig råder det ingen som helst oenighet om.

När det gäller att detta kan säkerställas enbart och uteslutande med dagens exakta – på kommatecknet när – formuleringar i kursplaner och ämnesplaner ska vi ta tiden och möjligheten att gå igenom det på ett ordentligt och effektivt sätt. Samtidigt ska huvudmän inte överkompenseras för sina kostnader. Det är också någonting som ska säkerställas i den vidare hanteringen.

Naturturismsektorn utvecklas ständigt. Därför är det naturligt att vi hela tiden ser över de skrivningar som finns i styrdokument. Skolan förtjänar arbetsro och att de beslut som fattas från regeringens sida fattas på ett sådant sätt att de kan genomföras utan alltför stor oro ute i sektorn. Det betyder också att de inte ska hastas fram.

Tack för en intressant och givande debatt och den stora enighet som finns om betydelsen och behovet av besöksnäringen!

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 7 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2016/17:80 Offentliggörande av uppgifter om ekologiska aktörer

Skrivelser

2016/17:74 Riksrevisionens rapport om Teracom och marknäten

2016/17:81 Riksrevisionens rapport om att hantera ett komplicerat skattesystem

Motioner
med anledning av prop. 2016/17:49 Förstärkt konkurrens på lika villkor i
kontantbranschen

2016/17:3562 av Per Åsling m.fl. (C, M, L, KD)
2016/17:3563 av Olle Felten och David Lång (SD)

med anledning av prop. 2016/17:57 Transporter av frihetsberövade
2016/17:3574 av Linda Snecker m.fl. (V)

EU-dokument

KOM(2016) 750 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning
om definition, presentation och märkning av spritdrycker, användning
av namn på spritdrycker i presentationen och märkningen av andra
livsmedel, samt om skydd av geografiska beteckningar för spritdrycker
KOM(2017) 14 Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om mak-
roekonomiskt stöd till Republiken Moldavien

§ 8 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 13 januari

2016/17:224 Papperslösa barn

av *Christina Høj Larsen* (V)

till statsrådet Åsa Regnér (S)

2016/17:225 Höjd skatt för fåmansföretagare

av *Maria Malmer Stenergard* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

den 16 januari

2016/17:226 Enkla jobb

av *Helena Bouveng* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2016/17:227 Otryggheten i Malmö och Skåne

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2016/17:228 Digitaliseringspolitiken

av *Erik Ottoson* (M)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2016/17:229 Utvärdering av sjöfyllerilagen

av *Maria Stockhaus* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:230 Inhemska adoptioner

av *Maria Stockhaus* (M)

till statsrådet Åsa Regnér (S)

Prot. 2016/17:55

17 januari

2016/17:231 Åtgärder för jämställdhet

av *Maria Stockhaus* (M)
till statsrådet Åsa Regnér (S)

2016/17:232 Moratorium för omprövning av småskalig vattenkraft

av *Ola Johansson* (C)
till miljöminister *Karolina Skog* (MP)

§ 9 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 13 januari

2016/17:631 Gemensam skolundervisning

av *Elisabeth Svantesson* (M)
till utbildningsminister *Gustav Fridolin* (MP)

2016/17:632 Avdragsrätt för a-kassa och fackföreningsavgift

av *Jamal El-Haj* (S)
till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2016/17:633 Sjuksköterskeflykten från landstingen

av *Cecilia Widegren* (M)
till statsrådet *Gabriel Wikström* (S)

2016/17:634 Kvinnors rättigheter i Saudiarabien

av *Tina Ghasemi* (M)
till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2016/17:635 Järnvägsunderhåll

av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet *Anna Johansson* (S)

2016/17:636 Förtroendet för svensk jakt och viltförvaltning

av *Åsa Coenraads* (M)
till statsrådet *Sven-Erik Bucht* (S)

2016/17:637 Fortsatt utredning av en ny jakt- och viltmyndighet

av *Åsa Coenraads* (M)
till statsrådet *Sven-Erik Bucht* (S)

2016/17:638 Kommerskollegiums uppdrag att analysera CETA-avtalet

av *Håkan Svenneling* (V)
till statsrådet *Ann Linde* (S)

2016/17:639 Beredning av och beslut om CETA-avtalet

av *Håkan Svenneling* (V)
till statsrådet *Ann Linde* (S)

2016/17:640 Framtiden för nödvändig datalagring

av *Anders Hansson* (M)
till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2016/17:641 Beredning av och beslut om CETA-avtalet II

av *Håkan Svenneling* (V)
till statsrådet *Ann Linde* (S)

2016/17:642 Trähusbyggande

av *Per-Arne Håkansson* (S)
till statsrådet *Peter Eriksson* (MP)

2016/17:643 Nedläggningen av Distansapoteket i Hässleholm

av *Maria Malmer Stenergard* (M)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2016/17:644 Åtgärder mot den ökande hemlösheten

av *Ewa Thalén Finné* (M)
till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2016/17:645 Julbelysning i glesbygd

av *Magnus Oscarsson* (KD)
till statsrådet Anna Johansson (S)

2016/17:646 Sexualbrott mot barn

av *Agneta Gille* (S)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2016/17:647 Förbättrade villkor för familjehemmen

av *Thomas Finnborg* (M)
till statsrådet Åsa Regnér (S)

den 16 januari

2016/17:648 Godstrafik

av *Anders Åkesson* (C)
till statsrådet Anna Johansson (S)

2016/17:649 Bristen på socialsekreterare

av *Cecilia Widegren* (M)
till statsrådet Åsa Regnér (S)

2016/17:650 Trafiksäkerheten på väg 225

av *Nina Lundström* (L)
till statsrådet Anna Johansson (S)

2016/17:651 Polisens förutsättningar i Dalarna

av *Roza Güclü Hedin* (S)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2016/17:652 Ökad andel klimatrelaterade investeringar hos Världsbanken

av *Jens Holm* (V)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2016/17:653 Definition av klimatinvesteringar hos Världsbanken

av *Jens Holm* (V)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2016/17:654 Dubbelreglering vid byggnation av cisterner

av *Ola Johansson* (C)
till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2016/17:655 Internationella förskolor

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till utbildningsminister Gustav Fridolin (MP)

2016/17:656 Ledtider vid bostadsbyggande

av *Ewa Thalén Finné* (M)
till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2016/17:657 Förskola för alla

av *Roza Güclü Hedin* (S)
till utbildningsminister Gustav Fridolin (MP)

Prot. 2016/17:55

17 januari

2016/17:658 Den iranska diktaturens brott mot de mänskliga rättigheterna

av *Birgitta Ohlsson* (L)
till statsminister *Stefan Löfven* (S)

§ 10 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 13 januari

2016/17:572 Illegala vapen

av *Amir Adan* (M)
till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2016/17:567 Förtroendet för rikspolischefen

av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2016/17:590 Polisens arbetsmiljö

av *Lotta Finstorp* (M)
till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

den 16 januari

2016/17:598 Arbetslöshet under ungdomsåren

av *Lotta Finstorp* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

2016/17:606 Avvecklingen av sysselsättningsfasen

av *Jenny Petersson* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

2016/17:570 Begränsning av övertidsarbetet

av *Peter Persson* (S)
till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

2016/17:581 Jämställdhet på svensk arbetsmarknad

av *Jenny Petersson* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

§ 11 Kammaren åtskildes kl. 15.01.

Sammanträdet leddes av talmannen.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

§ 1 Meddelande om frågestund.....	1
§ 2 Anmälan om faktapromemorior	1
§ 3 Ärenden för bordläggning.....	1
§ 4 Svar på interpellation 2016/17:162 om Sveriges strukturerade politiska dialog med Iran.....	2
Anf. 1 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	2
Anf. 2 SOFIA DAMM (KD).....	2
Anf. 3 ANDERS ÖSTERBERG (S).....	3
Anf. 4 AMINEH KAKABAVEH (V).....	4
Anf. 5 FREDRIK MALM (L).....	5
Anf. 6 HILLEVI LARSSON (S).....	6
Anf. 7 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	7
Anf. 8 SOFIA DAMM (KD).....	8
Anf. 9 ANDERS ÖSTERBERG (S).....	9
Anf. 10 AMINEH KAKABAVEH (V).....	10
Anf. 11 FREDRIK MALM (L).....	10
Anf. 12 HILLEVI LARSSON (S).....	11
Anf. 13 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	11
Anf. 14 SOFIA DAMM (KD).....	12
Anf. 15 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	13
§ 5 Svar på interpellation 2016/17:206 om globalt kvinnoförtryck	13
Anf. 16 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	13
Anf. 17 AMINEH KAKABAVEH (V).....	15
Anf. 18 CARINA OHLSSON (S).....	16
Anf. 19 HILLEVI LARSSON (S).....	17
Anf. 20 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	18
Anf. 21 AMINEH KAKABAVEH (V).....	19
Anf. 22 CARINA OHLSSON (S).....	20
Anf. 23 HILLEVI LARSSON (S).....	20
Anf. 24 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	21
Anf. 25 AMINEH KAKABAVEH (V).....	22
Anf. 26 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	22
§ 6 Svar på interpellation 2016/17:194 om naturbruksutbildningarna	23
Anf. 27 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S).....	23
Anf. 28 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	24
Anf. 29 MARIA STOCKHAUS (M).....	25
Anf. 30 ISAK FROM (S).....	26
Anf. 31 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M).....	26
Anf. 32 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S).....	27
Anf. 33 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	28
Anf. 34 MARIA STOCKHAUS (M).....	29
Anf. 35 ISAK FROM (S).....	29
Anf. 36 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M).....	30

Prot. 2016/17:55
17 januari

Anf. 37 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S).....	30
Anf. 38 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	31
Anf. 39 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S).....	32
§ 7 Bordläggning.....	32
§ 8 Anmälan om interpellationer	33
§ 9 Anmälan om frågor för skriftliga svar	34
§ 10 Anmälan om skriftliga svar på frågor	36
§ 11 Kammaren åtskildes kl. 15.01.	36